

Volume 54 • Number 1 • June

2

00

9

FOUNDED IN 1955

Editor-in-Chief • I. NYOMÁRKAY

Studia Slavica

Academiae Scientiarum Hungaricae

AKADÉMIAI KIADÓ

WWW.AKADEMIAI.COM

Studia Slavica

Academiae Scientiarum Hungaricae

Studia Slavica publishes essays in the field of philological and folkloristic research in Slavonic studies. It also contains minor contributions, and information on events in connection with Slavonic studies in Hungary. Papers are in Slavic languages, in English, French, and German.

The journal is published in yearly volumes of two issues.

Abstracted/indexed in

America: History and Life, Bibliographie Linguistique/Linguistic Bibliography, Historical Abstracts, International Bibliographies IBZ and IBR, Linguistics Abstracts, MLA International Bibliography, SCOPUS.

Editorial correspondence

STUDIA SLAVICA

Eötvös Loránd University

Múzeum krt. 4/D, H-1088 Budapest, Hungary

Fax: (+36 1) 485 5210

E-mail: nyomarkay@freemail.hu; janurik@yahoo.com

Subscription price

for Volume 54 (2009) in 2 issues EUR 322 + VAT (for North America: USD 452)
including online access and normal postage; airmail delivery EUR 20 (USD 28).

Publisher and distributor

AKADÉMIAI KIADÓ

Journals Business Centre

P.O. Box 245, H-1519 Budapest, Hungary

Phone: (+36 1) 464 8222; Fax: (+36 1) 464 8221

E-mail: journals@akkrt.hu

www.akademiai.com; www.akademiaikiado.hu

© Akadémiai Kiadó, Budapest 2009

ISSN 0039-3363

SSlav 54 (2009) 1

Printed in Hungary

Studia Slavica

Academiae Scientiarum Hungaricae

Editor-in-Chief

ISTVÁN NYOMÁRKAY

Editorial Board

JANUSZ BAŃCZEROWSKI (Budapest)

DALIBOR BROZOVIĆ (Zagreb)

ISTVÁN FRIED (Szeged)

KÁROLY GADÁNYI (Szombathely)

ATTILA HOLLÓS (Budapest)

JURIJ N. KARAULOV (Moscow)

RADOSLAV KATIČIĆ (Zagreb–Wien)

GERHARD NEWEKLOWSKY (Wien)

GERHARD RESSEL (Trier)

LÉNA SZILÁRD (Budapest–Sassari)

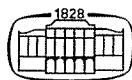
IMRE H. TÓTH (Szeged)

FRANCISZEK ZIEJKA (Kraków)

ANDRÁS ZOLTÁN (Budapest)

ZSUZSA ZÖLDHELYI (Budapest)

Volume 54, Number 1, June 2009

AKADÉMIAI KIADÓ
MEMBER OF WOLTERS KLUWER GROUP

Technical Editor
Szabolcs JANURIK

Cover design
xfer grafikai mühely

Adaptacije germanizama u međimurskom dijalektu

DURO BLAŽEKA

Faculty of Teacher Education, University of Zagreb, Ante Starčevića 55, Čakovec, HR-40000
E-mail: djuro.blazeka@vus-ck.hr

(Received: 30 October 2008; accepted: 25 March 2009)

Abstract: In this paper the author analyzes a corpus of Germanisms that have been collected in field research of the dialect of Medimurje. The corpus is analyzed in terms of parts of speech, in terms of extralinguistic reality to which the words belong and in terms of their phonological, morphological and semantic adaptations. A special effort is made to include the variations of replicas at different local points of the dialect of Medimurje in terms of expression and contents. In the chapter on semantic adaptations, a special emphasis is made on the analysis of the seven different kinds of recent secondary semantic adaptations by means of which all the Germanism that have their equivalents in the standard Croatian prolong their presence in the active vocabulary of the speakers of the dialect of Medimurje.

Keywords: Germanisms; the dialect of Medimurje; phonological, morphological and semantic adaptations; variations of replicas at different local points

0. Uvod

Ovaj je rad prilog istraživanju korpusa germanizama u pojedinim regijama Hrvatske. Cilj je bio popisati i opisati germanizme u međimurskom dijalektu kao jednom od dijalekta kajkavskog narječja. Temeljno obilježje koje međimurski dijalekt izdvaja od drugih dijalekata kajkavskog narječja jest gubitak opreke po kvantiteti i modulaciji koje su se prefonologizirale u kvalitetu samoglasnika zbog čega su dobiveni samoglasnički sustavi od 10 do 13 samoglasnika u naglašenoj poziciji. Korpus germanizama analizira se s obzirom na vrste riječi, područja izvanjezične stvarnosti kojima riječi iz korpusa pripadaju te njihovu fonološku, morfološku i semantičku adaptaciju. U analizi germanizama primijenjen je geografski i demografski kriterij.

1. Metodologija istraživanja

1.1. Skupljanje građe i izbor punktova

Korpus germanizama načinjen je na temelju građe za veliki rječnik međimurskog dijalekta koju je autor skupio tijekom svojih brojnih terenskih istraživanja. Cijeli je korpus germanizama za potrebe ovog rada naknadno verificiran u 3 punkta od kojih je svaki predstavnik jednog poddijalekta međimurskoga dijalekta: Prelog (donji poddijalekt), Podturen (srednji poddijalekt) i Štrigova (gornji poddijalekt).¹

¹ U radu se upotrebljavaju sljedeće kratice: PR – Prelog, PO – Podturen, ŠT – Štrigova, MD – međimurski dijalekt.

Na taj su način ugrubo zastupljene i 3 zemljopisne cjeline na koje možemo podijeliti Međimurje: donje, gornje i srednje. Najveći je broj zabilježenih germanizama potvrđen u sva 3 punkta, a varijacije s obzirom plan izraza brojne su ponajprije zbog fonoloških raznolikosti istraživanih govora, ali i tvorbene sinonimije kod substitucije završetaka njemačkih riječi modela hrvatskim sufiksima. Varijacije na planu sadržaja nisu tako brojne, a tiču se suvremenijih sekundarnih semantičkih adaptacija.² Rjeđe su varijacije koje se tiču transfonemizacije pojedinih modela, a ne tiču se sustavnih razlika u fonologiji istraživanih govora.³ Varijacije koje se tiču mjesta naglaska u replikama vrlo su rijetke.⁴ Germanizme koji su potvrđeni u nekom drugom mjesnom govoru, a nisu ni u kojem obliku potvrđeni u jednom od navedenih punktova, posebno sam provjerio u mjesnim govorima u kojima su potvrđeni.

Svoje sam upite oblikovao upotrebljavajući 3 vrste formulacija: 1. parafrazno pitanje, 2. kontrastivno pitanje, 3. afirmativno pitanje s eventualnim potpitanjem (Piškorec 2005: 69).

Ispitanici su podijeljeni u 2 skupine: a) od 70 godina i više – stariji ispitanici b) do 40 godina – mlađi ispitanici. Nastojalo se da to budu ljudi koji se cijelog života bave poljoprivredom i da im je bračni drug iz istog mjesta.

1.2. Bilježenje primjera u radu

U poglavljima gdje nije cilj prikaz fonoloških i morfoloških raznolikosti is-tovrsnih germanizama u MD ili je ta raznolikost irelevantna za pojavu koja se opisuje, replike koji su potvrđene u svim punktovima (bez obzira na plan izraza) bilježe se u onom obliku u kojem se nalaze u govoru Preloga. U poglavljima gdje su te raznolikosti relevantne ne bilježe se raznolikosti koje se tiču jednoglasa / dvoglasa. Ako su neke replike potvrđene samo u Podturenu i Štrigovi, bilježim ih u obliku koji je potvrđen u Podturenu. Iza germanizama koji su potvrđeni u nekom mjesnom govoru, a ni u jednom od 3 glavna punkta, u zagradi se navodi mjesni govor u kojem su potvrđeni.

2. Iz fonološke adaptacije

Tematizirat ću samo sustavnije pojave u fonološkoj adaptaciji germanizama.

² Jedini primjeri takvih varijacija koje se tiču primarne semantičke adaptacije replike modela su *frisch* i *scheitern*. Model *frisch* adaptirao se u PR i PO u značenju ‘svjež’, a u ŠT u značenju ‘brz’. Model *scheitern* adaptirao se u PO i ŠT u značenju ‘razbijen, satrven’ (*S'ajtraví je k'ak da je l'agva j'axo*), a u PR u značenju ‘nespretan’ (*T'ak je š'ajtraví ka n'émre n'c'avla zab'ití*).

³ Najviše je takvih raznolikosti zabilježeno kod replika modela *Rauchfangkehrer* ‘dimnjakač’: *rafang*ⁿerač (M. Središće), *rafank*ⁿer (Nedelišće), *raféng*ⁿerač (M. Subotica), *rafung*ⁿerač (Sv. Martin), *r'afík*ⁿerač (Štrigova), *refeng*ⁿerač (Prelog). U Goričanu je u tom značenju zabilježena i replika *r'orac* (< *Rohr*).

⁴ Zabilježen je samo jedan takav primjer: *cjm'er* (< srnj. *zimier*) ‘kitica u zapućku gosta u svatovima’ (Knezovec) – *c'imer* (PR, PO, ŠT).

2.1. Vokalizam

2.1.1. Raznolikost samoglasničkih adaptacija germanizama zbog raznolikosti vokalizma u MD

Vokalizam MD u naglašenoj poziciji vrlo je raznolik jer u naglašenoj poziciji postoji 1 monoftonski inventar i 6 diftonskih inventara pa se mnogo replika razlikuje upravo po tome je li naglašeni samoglasnik monoftong ili diftong, npr. *c'ɔna* ‘nadimak’ (< *Zuname*) (PR, PO) / *c'ɔyna* (ŠT), *br'ɛnzat̪i* ‘kočiti’ (< *bremsen*) (PR, PO, ŠT) / *br'einzat̪i* (Sv. Martin), *r'ibat̪i* ‘prati grubom četkom’ (PR, PO, ŠT) (< *reiben*) / *r'ijbat̪i* (Sv. Martin). Također se mnogo replika razlikuje po kvaliteti samoglasnika, i to za jedan stupanj:

a) *a* / *o*: *x'antlat̪i* ‘trgovati (pejor.)’ (< *handeln*) (PO, ŠT) / *x'ɔntlat̪i* (PR), *vaf'tɔrna* (< *Wacht*) ‘željezničarska kućica uz prugu’ (Kotoriba) / *vaf'tarna*;

b) *'e* / *i*: *gv'erc* ‘medovina’ (< *Gewürz*) (PR) / *gv'irc* (PO, ŠT), *k'ɛzlav̪i* ‘slabo razvijen – o povrću’ (< *Kies*) (PO, ŠT) / *k'izlav̪i* (PR), *š'infat̪i* ‘koriti’ (< *schimpfen*) (D. Dubrava) / *š''ɛnfat̪i* (PR, PO, ŠT);

c) *'e* / *e*: *f'extat̪i* ‘moljakati’ (< *fechten*) (PR, PO) / *f'ɛftat̪i* (ŠT), *fr'ent* ‘lutanje’ (< *Fremde*) (PR) / *fr'ent* (PO, ŠT).

Te se raznolikosti nikako ne mogu objasniti samo analogijom prema kvantiteti u jeziku davatelju. I u riječima slavenskog podrijetla ima mnogo odstupanja od očekivanih zakonitosti (*ī* > *'ij*; *ō*, *ō* > *ɔ* / *ou*; *ē*, *ā* > *'e* / *ej*; *ě*, *ă* > *e*, *ā* > *'q*; *q*, *e* > *ɛ*; *ē*, *ē* > *e*) zbog toga što u odnosu na kvantitetu u starijim stanjima (praslavenski, ‘prameđimurski’) treba prepostavljati i razdoblje gdje je zbog gubitka opreka po kvantiteti i modulaciji došlo do pojave potpuno suprotnih od onih očekivanih.⁵ Na mnogim mjestima očekujemo samoglasnik koji odgovara refleksu odgovarajućega dugoga vokala, a u govoru nalazimo samoglasnik koji odgovara refleksu odgovarajućega kratkoga vokala i obratno; dosta je primjera gdje očekujemo samoglasnik koji odgovora refleksu odgovarajućega kratkoga vokala, a u govoru nalazimo samoglasnik koji odgovora refleksu odgovarajućega dugoga vokala. Npr., prema pravilu *'q* < *ā* očekivali bismo da je u svim govorima *m'ɔl̪i*. No tako je potvrđeno samo u DDS, a u svim je ostalim istraženim govorima *m'al̪i*. Prema pravilima *'i* < *ě* i *'e* < *ē* očekivali bismo **v'ɛžbat̪i* i **d'il̪it̪i* ‘dijeliti’, a nalazimo *v'žbat̪i* i *d'el̪it̪i*. Takvih je izuzetaka dosta kod svih vokala i za sada se ne mogu otkriti zakonitosti.

Vidljiva je tendencija da se dugi samoglasnici iz njemačkih modela u replikama transfonemiziraju u samoglasnike koji su obično kontinuante dugih samoglasnika iz praslavenskog, a kratki u samoglasnike koji su obično kontinuante kratkih samoglasnika iz praslavenskog, no izuzetaka ima mnogo i to se uklapa u opće

⁵ Ivšić napominje kako se neke akcenatske promjene mogu valjano shvatiti ‘... samo onda ako im se postavi prava starija osnova, i to ne samo u pojedinim riječi nego i u pojedinim gramatičkim kategorijama. Tako na pr. akcenat kao *mlātila* prema pl. *mlātile* u IV2 (na pr. u Lupoglavlju) postaje od starijega *mlātila* – *mlātile* (tako je u I. i III. grupi), a akcenat *mlātila* – *mlātile* u IV4 (na pr. u Đurđevcu kod Ivanjske) postaje od starijega *mlātila* – *mlātile* bez drugdje raširene karakteristične razlike u ptc. f. u sg. i pl.’ (Ivšić 1936: 75–76).

tendencije razvoja međimurskog vokalizma. Npr. očekivali bismo da će se kratko *a* iz modela *Farbe* /farbə/ i *Falte* /faltə/ transfonemizirati kao 'a, a u replikama je 'o: /fɔrba/ 'boja', /fɔlda/ 'nabor'. Isto bismo tako očekivali da će dugo a iz modela *Speise* /ʃpa:s/ i *Schalung* /ʃa:luŋk/ 'drvena oplata' u replikama dati 'o, a potvrđeno je 'a: /šp'as/ 'šala', /š'alŋnk/.

2.1.2. Nulta transfonemizacija samoglasnika iz njemačkih riječi modela

Nultoj transfonemizaciji podliježu sljedeći njemački samoglasnici:

/i/ – *Gewinde* /gə:vɪndə/ > /gv'int/ 'navoj'; *Stich* /ʃtɪç/ > /št'ix/ 'bod u šivanju; bod u kartanju'; *spritzen* /ʃprɪts-/ > /špr'icat̩/ 'prskati', *stimen* /ʃtim-/ > /št'imati/ se 'ponositi se', *Zinn* /tsin/ > /c'iń/ 'caklina';

/i:/ – *liefern* /li:fə/ > /l'ifraṭ/ 'otpremati', *nieten* /ni:t-/ > /zan'itati/ 'spojiti zakovicama; prevariti', *Stieglitz* /ʃti:gltɪz/ > /št'iglec/ 'češljugar', *Stiel* /st:ił/ > /št'ił/ 'drška', *Ziel* /tsi:l/ > /c'ił/, *Zimier* /tsimɪə/ > /c'imer/ 'gornji dio kukuruzne stabljike';

/e:/ – *Apotheke* /apo'te:kə/ > /apuṭ'eka/, *Feder* /fe:də/ > /f'ēder/ 'opruga', *Mehl* /me:l/ > /m'eļa/ 'brašno', *Schwefel* /sve:fł/ > /žv'epłu/ 'sumpor', *streben* /stre:b-/ > /štr'ebati/;

/u/ – *Buchsbaum* /buksbaum/ > /p'ušpań/ 'šimšir', *Butter* /butə/ > /p'uter/ 'maslac', *schuppen* /ʃup-/ > /š'upiṭ/ 'pljusnuti';

/a:/ – *schalten* /ʃa:l-/ > /š'oltaṭ/ 'uključivati', *Schwabe* /ʃva:bə/ > /Šv'qba/, *Soldat* /zol'da:t/ > /suld'ot/, *sparen* /ʃpa:r-/ > /šp'orati/ 'štedjeti', *Spital* /ʃpi'ta:l/ > /špit'ol/ 'bolnica', *zart* /tsa:rt/ > /c'ortati/ 'maziti';

/a/ – *Farbe* /farbə/ > /fɔrba/, *Falte* /faltə/ > /fɔlda/ 'nabor', *Stampfer* /stampəł/ > /št'amperliń/ 'mala čašica za žestoko piće', *Stand* /stant/ > /št'ant/ 'improvizirano prodajno mjesto', *tanzen* /tants-/ > /t'oncati/ 'plesati; gaziti';

/u/ – *Schuster* /sustuł/ > /š'uster/ 'postolar', *Spule* /spu:lə/ > /šp'uļa/ 'valjak na koji je namotan konac', *Uhrmacher* /u:rmaxuł/ > /v'urm'ułar/ 'urar', *Zug* /tsu:k/ > /c'uk/ 'vlak; propuh';

/o:/ – *Bohrer* /bo:rd/ > /b'orer/ 'svrdlo', *hobeln* /ho:bł/ > /x'obliṭ/ 'blanjati', *Rodel* /ro:dł/ > /r'odliń/ 'jednostavno sredstvo za transport u skladištima i rudnicima', *Rohr* /ro:r/ > /r'or/ 'pećnica'.

U nultoj transfonemizaciju možemo ubrojiti i replike gdje je *a* (ili *o*) koje je u biti *a*-samoglasnik jer uvjek nastaje od *ā*) na mjestu *ā* iz modela i *u* na mjestu *ū* iz modela. Naime, u bavarsko-austrijskim govorima još su u XII. i XIII. st. zamjenjeni zaobljeni vokali nezaobljenima, odnosno preglašeni nepreglašenima (DRAGIČEVIĆ 2005: 92), npr. /fɔrbati/ 'prebojati' (< *färben*), /f'utrat̩/ 'podstavlјati odjeу; obilno hraniti' (pejor.) (< *füttern*), /gr'ušt/ 'građevinska skela' (< *Gerüst*), /l'ukňa/ 'rupa' (< *Lücke*), /p'antłek/ 'zavežljajčić' (< *Bändchen*), /r'uknuyt̩/ 'obaviti neki posao' (< *rücken*), /št'ol'y'ortar/ 'konjušar' (< *štala + Wärter*), /št'ukat̩/ (< *stückchen*), /ž'agat̩/ 'piliti drva' (< *sägen*). Replike s gdje se *ā* transfonemiziralo kao *e*, a *ū* kao i vjerojatno su nastale u kasnijim posuđivanjima.

Zanimljivo da od modela Büchse postoje replike i s *u* i s *i*, i to s različitim značenjem: /b'uksa/ 'novčanik' i /p'ikslin/ 'limenka'. Očito je da je /b'uksa/ starija posuđenica od /p'ikslin/.

/d/ transfonemizira se kao slogotvorno *r*, i to sa svim osobinama koje taj samoglasnik ima u MD u nenaglašenoj poziciji. Za cijeli je MD karakteristično da se u *er*, fonološkoj dubleti slogotvornog *r*, fakultativno može izgovoriti popratni glas sličan poluglasu. Tako je i u replikama u čijim je njemačkim riječima modelima bio glas /d/, npr. *ferbant* ‘zavoj’ (<*Verband*>), *feršl'qk* ‘jednostavniji drveni sanduk (najčešće za prijevoz svinja)’ (<*Verschlag*>), *flajšter* ‘flaster’ (<*Pflaster*>), *gal'ender* ‘rukohvat na stubištu’ (<*Geländer*>), *g'anter* ‘kamen koji se stavlja na zelje’ (<*Ganter*>), *št'okerlin* (<*Stockerl*>) ‘drvrena stolica’, *š'uster* ‘postolar’ (<*Schuster*>).

2.1.3. Kompromisna transfonemizacija samoglasnika iz njemačkih riječi modela

Kompromisnoj transfonemizaciji podliježu sljedeći njemački samoglasnici:

/ɛ/ – *Bäcker* /bek̥tə/ > *p'ek* ‘pekar’, *Blech* /bleç/ > *p'lęx* ‘lim’, *fälschen* /felf̥-/ > *f'elšat̥i* ‘zanositi se u stranu’, *Geländer* /-lend̥ə/ > *gal'ender* ‘rukohvat na stubištu’, *glänzen* /glents-/ > *gl'ɔncati* ‘laštit’, *Geschäft* /-ʃeft/ > *š'eft* ‘trgovina (pejor.)’, *Kredenz* /kre'dents/ > *grd'enec* ‘kuhinjski ormar’, *Speck* /spɛk/ > *šp'ek*, *stemmen* /st̥em-/ > *št'emat̥i* ‘bušiti dlijetom’, *stopen* /st̥ep-/ > *št'epati* ‘prošivati šivaćim strojem’, *Wechsel* /veksl̥/ > *v'eksli* ‘skretnica’, *Werkel* /verkl̥/ > *v'erklec* ‘organet’;

/ɛ:/ – *Bandsäge* /bandze:gə/ > *b'anzek* ‘tračna pila’, *häkeln* /he:kł/ > *x'eklat̥i* ‘kukičati’, *Jägerwurst* /je:gɔ:/ > *j"eger* ‘lovačka salama’, *shräg* /ʃre:k/ > *šr'ek* ‘ukoso’;

/ɔ/ – *Klopfen* /klɔpf-/ > *kl'osati* ‘isprišavati’, *Korb* /kɔrp/ > *k'orpa*, *Kost* /kɔst/ > *k'ošta* ‘trošak – o hrani i stanovanju’, *Lorbeer* /lɔrbe:r/ > *l'orbek* ‘lovor’, *Motor* /mo:tɔr/ > *mut'or*, *Schlosser* /ʃłɔsə/ > *śl'osar* ‘bravar’, *Stock* /ʃtɔk/ > *št'ok* ‘dovratak’;

/ʊ/ – *Buschel* /buʃł/ > *p'ušłek* ‘stručak cvijeća’, *Butter* /butə/ > *p'uter*, *Schurz* /ʃurts/ > *š'urc* ‘prostija pregača’, *Shuppe* /ʃupə/ > *š'upa* ‘drvarnica’, *Zucker* /tsukə/ > *c'ukur*, *Zug* /tsuk/ > *c'uk*;

/y:/ – *Flügelhorn* /fly:gəlhɔrn/ > *flig'urna* ‘bas s nižim tonom’, *Füllung* /fy:luŋ/ > *f'il* ‘nadjev za kolače’, *Grünzeug* /gryntsɔk/ > *gr'incajk* ‘zelenjava za kuhanje’, *rauben* + *Schütze* /raupš:tsɔ/ > *r'apš'icar* ‘krivolovac’, *über* /y:bɔ/ > *'iber* ‘preko’.

2.1.4. Slobodna transfonemizacija samoglasnika iz njemačkih riječi modela

Slobodnoj transfonemizaciji podliježu sljedeći njemački samoglasnici:

/œ/ – *Klözenbrot* /kløtsənbrot/ > *kl'ecinpr'ot* ‘voćni kruh’, *Mörtel* /mɔrt̥l/ > *mort* ‘graditeljska smjesa za vezivanje opeka’, *Schöpflöffel* /ʃœpfłœfl̥/ > *š'efla* ‘zaimaća’;

/ø:/ – *Gumilösung* /gumilo:zuŋ/ > *g'umel'øsiŋk* ‘ljepilo za gumu’, *Flöße* /flo:βə/ > *ʃl'øjs* ‘splav’, *Knödel* /knø:dł/ > *kn'edli*, *löten* /lo:t-/ > *l'ɔtaljca* ‘lemljica’;

/ə/ – *Besteck* /ba:ʃtek/ > *beš'tek* ‘pribor za jelo’, *Spezerei* /ʃpe:tsə'rai/ > *špecer'aj*, *Spitze* /ʃpitsə/ > *šp'ica*, *Spule* /ʃpu:lə/ > *šp'uła*, *Strecke* /ʃtrekə/ > *štr'eka* ‘pruga’.

2.1.5. Transfonemizacija dvoglasa iz njemačih riječi modela

/ai/ – *beisen* /baɪs-/ > *p'qjsatj* ‘kuhati na pari’, *bereit* /bə'trait/ > *ber'ajt* ‘spreman’, *bleichen* /blaiç-/ > *bl'qjxatj* ‘bojati kosu na svjetlo’, *Fraisen* /fraiz-/ > *fr'qst* ‘zahlipci, zagušći’, *Keil* /kail/ > *k'ajla* ‘klin’, *Kreide* /kraidə/ > *kr'qjda*, *Schneider* /snaidə/ > *šn'ejder* (ŠT) / *šn'ajder* (PR, PO), *Seil* /zail/ > *s'ajla*;

/au/ – *Haus* /haus/ > *n'orh'aüs* ‘ludnica’;

/œø/ – *Eßzeug* /ɛstsɔyk/ > *'escajk*, *feucht* /fœøct/ > *fajten* ‘vlažan’, *Feuerzeug* /fœøerstɔyk/ > *fajerc'ajk* ‘upaljač’, *Leuchter* /lœøctɒ/ > *l'ejxter* ‘svjetiljka’ (Štrigova), *neu + gierig* /nɔogi:rīç/ > *n'ajgerik* ‘radoznao’, *schleudern* /ʃlœødɒ/ > *šl'qjdratj* ‘klizati iz kolotečine (o kotačima)’.

2.1.6. Izbjegavanje hijata

U nekim se replikama izbjegava hijat iz modela, npr. *Aufhänger* /aufhɛŋp/ > *afjnger* ‘vješalica’, *Läufer* /laufɒ/ > *l'amfer*, *Schlauch* /šlauh/ > *šl'af*.

2.1.7. Prijelaz *a* > *e* ispred *j*

Treba istaknuti i pojavu da u govorima oko Štrigove *a* ispred *j* u germanizmima dosljedno prelazi u *ɛ*, npr. *šn'ajder* ‘krojač’ (< *Schneider*) (PR, PO) / *šn'ejder* (ŠT), *šp'ajs* ‘smočnica’ (< *Speise*) (PR, PO) / *šp'ejs* (ŠT).

2.2. Konsonantizam

2.2.1. Raznolikost suglasničkih adaptacija germanizama zbog raznolikosti konsonantizma u MD

Raznolikost u suglasničkim inventarima MD nije tako velika kao u vokalizmu. Razlike se sastoje u tome postoje li u inventaru sonanti *ʃ*, *ň*, *ꝝ*, *ȝ* i *ȝ̥*. Za raznolikost germanizama najbitnije je postojanje ili nepostojanje *l* i *ń* u pojedinom suglasničkom inventaru. U brojnim je replikama u PR i PO *l* na mjestu gdje je u njemačkim riječima modelima *l*, npr. *c'igel* (< *Ziegel*), *c'okeł* ‘cipela (pejor.)’ (< *Sockel*), *f'olcatj* ‘užljebljivati’ (< *falzen*), *f'il* ‘nadjev’ (< *Füllung*), *f'ilc* ‘pust’ (< *Filz*), *fr't'ol* ‘četvrtina’ (< *viertel*), *f'ułatj* ‘promašiti’ (< *fallen*), *x'okeł* ‘kuka’ (< *Häkel*), *x'ołba* ‘stara mjera za tekućine’ (< *Halbe*), *l'adljin⁶* ‘pretinac’ (< *Lade*), *l'ufst* ‘zrak’ (< *Luft*), *l'uknia* ‘rupa’ (< *Lücke*), *p'ańkret* ‘deran, klipan’ (< *Bankert*), *p'ukla* ‘grba’ (< *Buckel*), *p'ułt* ‘tezga u trgovini’ (< *Pult*),⁷ *p'ušel* (< *Buschel*), *r'ingišp'il* ‘vrtuljak’ (< *Ringelspiel*), *p'ušel* (< *Buschel*), *š'il* ‘obod šešira’ (< *Schild*), *šp'igel* ‘zrcalo’ (< *Spiegel*), *t'ol* ‘dio u vlasništvu’ (< *Teil*). *l* na mjestu *l* ispred *u* nije pojava vezana samo za germanizme već opće pravilo u svim govorima DP i SP *l*, npr. *gl'uxj*, *l'upiṭj*, *pl'uća*, *sl'uga*.

Isto je tako u punktovima gdje postoji *l* i *ń* (PR, PO) u brojnim replikama *ń* na mjestu gdje je u njemačkim riječima modelima *n*, npr. *'ańcuk* ‘odijelo’ (< *Anzug*),

⁶ *l* se ovdje pojavljuje zbog izbjegavanja monotonije.

⁷ Izvorni govornici hrvatskoga naviku izgovora palatalnih konsonanata mogu prenijeti i na ne-palatalni izgovor njemačkoga (Piškorec 2005: 127).

g'aík ‘hodnik’ (< *Gang*), *p'ušpań* (< *Buchsbaum*). U punktu (ŠT) gdje nema *ń* u suglasničkom inventaru, na tim je mjestima *jn* što nam dokazuje da je u starijem stanju bilo *ń*, a nakon nestanka toga suglasnika došlo je do metateze. U onim govorima gdje nema *l* nije moguće utvrditi je li nekada na tom mjestu u replikama bilo *l* ili ne.

2.2.2. Osobitosti bavarskog konsonantizma koji se vide u replikama u MD

Od osobitosti bavarskog konsonantizma (WIESINGER 1990) koje se vide u germanizmima u MD ističu se sljedeće:

1. srednjobavarsko dokidanje opreke napeto-nenapeto na početku riječi, npr. *p'af* ‘zapanjen’ (< *baff*), *p'artviš* (< *Bartwisch*), *pec'iklјn* (< *Bicikl*), *pet'qn* (< *Beton*), *p'etlar* ‘prosjak’ (< *Bettler*) (ŠT), *p'intar* ‘bačvar’ (< *Binder*), *pl'ex* (< *Blech*), *p'ocatј* ‘obaviti tretiranje rasolom’ (< *beizen*), *gr'd'enec* ‘ormar za posuđe’ (< *Kredenz*), *pr'ezvušt* (PR, PO) / *pr'ežb'uršt* ‘tlačenica’ (ŠT) (< *pressen + Wurst*), *p'ukla* (< *Buckel*), *p'ušpań* (< *Buchsbaum*), *p'uter* (< *Butter*), *t'emfatј* ‘pirjati’ (< *dämpfen*), *t'iplјn* ‘u zid ugrađena daščica za uvrтанje vijka’ (< *Doppel*). Budući da u je u MD i v dijelom zvučni suglasnik, i primjer *f'ęš* ‘rublje’ (< *Wäsche*) koji je potvrđen u Pribislavcu možemo ubrojiti u primjere za navedenu pojavu (u svim je drugim ispitanim govorima *v'ęš*);

2. nvnj. [ç] > bav. [ɪg], npr. *'ibrјk* ‘preko neke mjere’ (< *übrig*), *n'ajgerјk* ‘radoznao’ (< *neu + gierig*);

3. nvnj. -[st]- / -[sp]- > bav. -[ʃt]- / -[ʃp]-, npr. *c'emešter* ‘crkvenjak’ (< *Zechmeister*), *fl'ajšter* (< *Pflaster*), *gr'ušt* ‘građevinska skela’ (< *Gerüst*), *k'ušten* ‘spretan’ (< *Kunst*), *m'uštra* ‘osoba upadljiva ponašanja’ (< *Muster*), *pr'ezvušt* (< *pressen + Wurst*);

4. deminutivni sufiks s glasom [l] (nvnj. *-lein*, stvnj. *-lin*) (PiŠKOREC 2005: 120–121), npr. *b'uxtlјn* ‘napuhnjača’ (< *Buchtel*), *hrn'ødlјn* ‘ukosnica’ (< *Haarnadel*), *v'inklјn* ‘kutnik’ (< *Außenwinkel*);

5. *b* na mjestu gdje je u novonjemačkom *v*, npr. *b'iksati* ‘laštit’ (< *wichsen*), *b'iršljn* ‘kobasică’ (PO) (< *Würstel*), *birtija* (< *Wirthaus*).

2.2.3. Pojednostavljivanje njemačke afrikate [pf]

Njemačka afrikata [pf] pojednostavljuje se kao frikativ [f], npr. *c'ufsatј* se ‘raspadati se po nitima’ (< *zupfen*), *f'ušatј* ‘površno raditi; raditi izvan radnog vremena’ (< *pfuschen*), *k'ufer* ‘bakar’ (< *Kupfer*), *kufert'alј* ‘pletenice na zatiljku isprepletene na poseban način i učvršćene ukosnicama’ (< *Kopf*), *'of'er* ‘poteškoća’ (< *Opfer*), *št'omfa* ‘čarapa’ (< *Stumph*), *t'emfatј* ‘pirjati’ (< *dämpfen*), *t'uſtenj* ‘mrljav od vlage’ (< *Tupf*).

2.2.4. Neki primjeri ostalih neprototipnih analitičkih dijafonskih parova suglasnika

d > *t* *x'antlar* ‘pokućarac’ (< *handeln*);

f > *p* *r'ipla* ‘drvena naprava s ižlijebljениm limenim prednjim dijelom o koju domaćice trljaju rublje pri pranju’ (< *Riefe*);

- g > d r'ajsn'edljn* ‘pribadača’ (< *Reißnagel*);
g > x xm'ognj ‘zločest’ (< *gemein*);
g > k v'erklec ‘vergl’ (< *Werkel*);
m > n br"enzaṭi ‘kočiti’ (< *bremsen*), *f'r'entati* ‘izostajati s nastave’ (< *Fremde*);
k > h xr'ipljn ‘šepav čovjek’ (< *Krüppel*) (PR – u PO i ŠT je *kr'ipljn*), *šp'qx* ‘slanina’ (< *Speck*) (v. 5.2.2.3.);
n > z x'ezdek ‘obući kaput tako da se ne stave ruke u rukav’ (PO – u PR je na *x'endek*) (< *Hand*);
š > ž f'r'ižek ‘svjež’ (< *frisch*);⁸
v > l l'ondratj ‘lutati’ (PR), *l'indrati* ‘skitati se’ (< *wandern*) (Mihaljevec).⁹

2.2.5. Promjena *r > l* u germanizmima

Promjena *r > l* u replikama *c'ofult* ‘odmah – užvik’ (Prelog) (< *sofort*) i *kl'encner* ‘dječak koji u svadbenoj povorci ide za mladenkom’ (< *Krenzelyungfer*) nastala je pod utjecajem mađarskog jezika gdje je česta disimilacija likvidnih suglasnika.

Od modela *Rohr* ‘cijev za odvod dima’ zabilježena je replika s disimilacijom prvog *r* (*l'or* – PO) i replika s disimilacijom drugog *r* (*r'ol* – D. Hraščan, Novakovec). U punktovima PR i PO potvrđena je replika bez disimilacija: *r'or*.

2.2.6. Zamjenjivanje *x s f*

U Prelogu je vrlo izražena osobina konsonantizma da se na mjestu *x* u suglasničkoj skupini *-xt-* fakultativno može naći i *f*. Skupina *-xt-* vrlo je česta u germanizmima pa oni redovno imaju dvojni oblik, npr. *b'uſtljn* / *b'uxtljn* (< *Buchtel*), *d'ixtūnk* / *d'iftūnk* ‘zbijenost, nepropusnost’ (< *dicht*), *f'extatj* / *f'estatj* ‘moljakati nekoga’ (< *fechten*), *g'ift* ‘magnet’ (< *Gewicht*), *našl'ixtatj* / *našl'iftatj* ‘nanizati, poredati’ (< *schlichen*), *v'axta* / *v'afja* ‘stražarnica’ (< *Wacht*), *zan"extatj* / *zan"eftatj* (< *nieten*) ‘spojiti zakovicama’, *zr'ihtatj se* / *zr'iftatj se* ‘uljepsati se’ (< *richten*). Zamjena *x s f* na kraju riječi zabilježena je i u replikama *f'ertiūf* ‘pregača’ (< *Vortuch*) i *šl'af* (< *Schlauch*). Fakultativna zamjena *x s f* zabilježena je i u replici modela Freisen: *f'r'ost* / *xr'ost* ‘zahlipci, zagušci’.

2.2.7. Neki primjeri adicijskih dijafonskih parova suglasnika

- Ø > b x'amber* ‘čekić’ (< *Hammer*) (M. Subotica) – *x'amer*;
Ø > t št'urec ‘prostija pregača’ (< *Schurz*) (PO) – *š'urec* (PR, ŠT);
Ø > d kl'inžatj ‘oštrica, mač’ (< *Klinge*) (M. Središće) – *kl'inždrati*, *f'andljn* ‘zidarska grabilica’ (< *Pfanne*);
Ø > j c'oj (< *zu*) ‘prilog kretanja’, *f'ejst* (< *fest*);

⁸ Do prijelaza *š* u *ž* došlo je analogijom prema rezultatima obezvučivanja zvučnih suglasnika ispred bezvučnih. Neodređeni oblik tog pridjeva glasi *f'r'iškij*.

⁹ U donjodubravskoj skupini, skupini kojoj pripada i govor D. Mihaljevca, pravilo je da *l* prelazi u */* ispred prednjih samoglasnika.

- $\emptyset > n$ *xenc'l'ivj* (< *Hetz* ‘šala’) ‘škakljiv’ (M. Subotica) – *xec'l'ivj*, *kl'incer* (PO, ŠT), *kl'encner* (PR) ‘dječak koji u svadbenoj povorci ide za mla-denkom’ (< *Kranzfräulein*), *štünd"eratj* (< *studieren*) ‘duboko razmiš-ljati o nečemu’ (za razliku od glagola *štud"eratj* koji uz navedeno zna-čenje ima i značenje ‘pohađati studij’);
- $\emptyset > r$ *š'arcatj* ‘procjenjivati pogledom’ (< *schätzen*) (PO) – *š'acatj* (PR, ŠT);
- $\emptyset > k$ *c'ubak* ‘ono što je dobiveno više nego što je dogovoren’: *T'q t̄ d'qm na z'ubak.* (< *Zubau* ‘dogradnja’) (PO, ŠT);
- $\emptyset > x$ kao protetski suglasnik, npr. *x'ampus* ‘nakovanj’ (< *Ambos*), *x'endlati* ‘rubiti’ (< bav. *endeln*), *xerb'ija* ‘naslijedstvo’ (< *erben*);
- $\emptyset > v$ kao protetski suglasnik u *v'ura* ‘sat’ (< *Uhr*).

2.2.8. Pojavljivanje *j* iza samoglasnika

U MD česta je pojava pojavljivanja *j* iza samoglasnika. Ta se pojava ne može teritorijalno opisati jer se u vrlo bliskim govorima (A i B) nalaze riječi u kojima se u jednom govoru pojavilo *j* (A), a u drugom nije (B). U isto vrijeme postoji neki udaljen mjesni govor (C) u kojememo naći poneke riječi s *j* kakve postoje u A. Od germanizama u kojima se javlja ta pojava ističem primjere *f'est* ‘čvrst; jak’ (PO, ŠT) (< *fest*) / *f'ejst* (PR), *fl'ajšter* (< *Pflaster*) (ŠT) / *fl'aster* ‘ljepljivi ovoj za rane’ (PR, PO) i *gl'ajš* ‘staklo’ (< *Glas*) (D. Mihaljevec) / *gl'aš*.

2.2.9. Neki primjeri elizijskih dijafonskih parova suglasnika

- $d > \emptyset$ *b'anzek* ‘tračna pila’ (< *Bandsäge*);
- $f > \emptyset$ *x'uncut* ‘obješenjak’ (< *Hundsfott*) – *x'uncvut* (Macinec);
- $x > \emptyset$ *c'emešter* (< *Zechmeister*), *c"eščanj* ‘član pogrebnog društva’;
- $g > \emptyset$ *v'ajdljın* m (PO, ŠT) ‘velika zdjela s dvije drške u kojoj se pere suđe’ (< *Weidling*);
- $k > \emptyset$ *p'unt* ‘mjesto gdje su veterinari oplođivali krave’ (< *Punkt*) (Čehovec);
- $n > \emptyset$ *f'ajen* ‘lijep’ (< *fein*), *k'angar* ‘tkanina od češljane vune’ (< *Kamm-garn*), *k'ušten* ‘vješt’ (< *Kunst*);
- $t > \emptyset$ *k'aslјn* ‘noćni ormarić’ (< *Kastl*) (PR, ŠT) – *k'astlјn* (PO).

3. Iz morfološke prilagodbe

3.1. Imenice

3.1.1. A-deklinacija muškog roda

3.1.1.1. Kriterij završnoga glasa

Velik broj izravnih posuđenica čiji modeli završavaju na suglasnik ušla je u A-deklinaciju prema formalnom kriteriju završnog glasa, npr. *k'ufer* ‘kovčeg’ (< *Kupfer*), *šl'af* ‘gumena cijev’ (< *Schlauch*), *šl'ajer* ‘veo’ (< *Schleier*), *šl'ic* ‘pro-rez na hlačama ili suknj’ (< *Schlitz*).

3.1.1.2. Replike s nastavkom *-el / -el'*

Neke se replike s nastavkom *-el / -el'* dekliniraju se kao i ostale imenice s ne-postojanim *e*, npr. *N c'okel* ‘stara cipela’ (< *Sockel*), *c'igel* ‘opeka’ (< *Ziegel*), *x'okel* ‘kuka’ (< *Häkel*), *p'ušel* ‘svežanj’ (< *Buschel*), *ž'okel* ‘vreća’ (Otok) (< *Sack*) G *c'okla*, *c'igla*, *x'okla*, *p'ušla*, *ž'okla*.

3.1.1.3. Replike s nastavcima *-ar i -er*

Replike s nastavkom *-ar* u najvećem broju znače mušku osobu koja se bavi određenim zanimanjem, npr. *dr'aksar* ‘tokar’ (< *Drechsler*), *fr'entar* ‘latalica’ (< *Fremde*), *x'antlar* ‘pokućarac’ (< *handeln*), *l'affar* ‘mladić koji se skiće po krčmama’ (< *läufer*), *m'olar* ‘soboslikar’ (< *Maler*), *r'aps'icar* ‘krivolovac’ (< *rauben + Schütze*), *p'etlar* ‘prosjak’ (ŠT) (< *Bettler*), *p'intar* ‘bačvar’ (< *Binder*), *r'obar* ‘lopop’ (< *Räuber*), *šl'affar* ‘brusač noževa’ – *žl'affar* (PO, ŠT) (< *Schleifer*), *šp'englar* ‘limar’ (< *Spengler*), *št'qlv'ortar* ‘konjušar’ (< *štala + Wärter*), *str"ekar* ‘pružni radnik’ (< *Strecke*), *t'išlar* ‘stolar’ (< *Tischler*), *v'urm'uxar* (< *Uhrmacher*).

Potvrđena je samo jedna replika s tim nastavkom koja označuje predmet, a to je *tr'axtar* ‘lijevak’ (< *Trichter*).

Modeli s nastavkom *-er* često su adaptirani nastavkom *-ar*, no očuvao se u nekim replikama koje znače predmete, npr. *'afynger* ‘vješalica’ (< *Aufhänger*), *c'ener* ‘desetka’ (< *Zehner*), *c'imper* ‘drvo za obradu’ (< mhd. *zimber*), *g'anter* ‘kamen koji se stavlja na zelje’ (< *Ganter*), *l'oxer* ‘probijać’ (< *lochen*), *šl'ajer* ‘veo’ (< *Schleier*), *šr'afjinc'iger* ‘odvijač’ (< *Schraufenzieher*), *tr"eger* ‘nosač na biciklu ili automobilu’ (< *Träger*). U PR je potvrđeno *c'aíger* ‘kazaljka’ (< *Zeiger*) i *c'e-ker* ‘ručna torba od kukuruza ili rogozovine’ (< *Zecker*), a u PO i ŠT *c'aígar* i *c'e-ker*. Rjeđe su s tim nastavkom adaptirani modeli koji znače osobu, npr. *j'unfer* ‘djevac; gol dobiven kroz noge’ (< *Jungfer*), *m'ajster / m'ešter* ‘majstor’ (< *Meister*).

Od nekih modela koji znače zanimanje supostoje u istim govorima replike s nastavcima *-ar i -er*: *f'l'ojšar / f'l'ojsar* ‘splavar’ (< *Flößer*), *fr'ajtar / fr'ajter* ‘razvodnik u austrougarskoj vojsci’ (< *Gefreite*), *f'ušar / f'ušer* ‘nadriobrtnik’ (< *Pfusch*), *x'ajcer / x'ajcar* ‘ložač’ (< *Heizer*), *s'otler / s'otlar* ‘sedlar’ (< *Sattler*), *š'intar / šl'inter* ‘strvoder’ (< *Schinder*), *šl'oser / šl'osar* ‘bravar’ (< *Schlosser*), *šp'englar / šp'engler* ‘limar’ (< *Spengler*), *t'ancar / t'ancer* ‘plesač’ (< *Tänzer*), *t'išlar / t'išler* ‘stolar’ (< *Tischler*). U PR je potvrđeno *kl'encner* ‘dječak koji je u svadbenoj povorci išao za mladenkom’, a u PO i ŠT *kl'encar* (< *Kranzfräulein*).

3.1.1.4. Završetak *-ec* motivarina dijafonskim pojednostavljenjem

Zabilježeno je nekoliko imenica sa završetkom *-ec* koji je motiviran dijafonski *m* pojednostavljenjem, npr. *f'l'onec* ‘biljka za rasad’ (< *Pflanze*),¹⁰ *grd'enec* ‘ormar za posude’ (< *Kredenz*), *š'onec* ‘kanal’ (< *Schanze*), *šp'inec* ‘vršak olovke’ (< *Spitzen*).

¹⁰ Od modela *Schanze* i *Pflanze* kod starijih ispitanika zabilježene su i replike bez dijafonskog pojednostavljenja: *š'anc.*, *fl'anc.*

3.1.1.5. Sufiks *-lin*

U morfološkoj adaptaciji njemačkih imenica modela ističe se sufiks *-lin*. Oblik *-lin* zabilježen je samo u onim govorima gdje se *l* palatalizira u *l* ispred prednjih samoglasnika (< donjodubravska skupina). Većinom je riječ o modelima s nastavkom *-el*, odnosno južnjemačkom inačicom *-l*, npr. *b'uflin* ‘napuhnjača’ (< *Buchtel*), *foslín* ‘debela daska koja služi za postavljanje građevinskih skela’ (< *Pfosten*), *xr'iplín* ‘bogalj; hroma osoba’ (< *Krippel*), *hrn'odlín* ‘ukosnica’ (< *Haarnadel*), *k'eglín* ‘čunj kod kuglanja’ (< *Kegel*), *k'iflín* ‘pecivo u obliku roga’ (< *Kipfel*), *kn'edlín* ‘valjušak’ (< *Knödel*), *kr'iglín* ‘posebno oblikovan vrč za pivo, obično od pola litre’ (< *Krügel*), *m'išaflín* ‘lopatica za smeće’ (< *Mistschau-fel*), *p'ajtlín* ‘mlin’ (< *Gebäude*) (D. Vidovec), *p'antlín* ‘šarka’ (< *Bandel*), *p'enzlín* ‘veći soboslikarski kist’ (< *Pinzel*), *škrm'eclín* ‘vrećica od tvrđega papira’ (< *Skar-nitzel*), *šm'irglín* ‘brusni papir’ (< *Schmirgel*), *šp'iglín* (< uz *šp'igel*) ‘zrcalo’ (< *Spiegel*), *št'emplín* ‘pečat’ (< *Stempel*), *št'oplín* ‘čepić na kopački’ (< *Stoppel*), *št'ukp'antlín* (*Strahoninec*) / *št'ump'antlín* (ŠT) / *št'rup'antlín* (PO) / *št'usp'ant-lín* (PR) ‘podvezica’ (< *Strumph* + *Band*), *tr'otlín* ‘nespretnjaković’ (< *Trottel*), *v'ekslín* ‘skretnica’ (< *Wechsel*), *v'inklín* ‘kutnik’ (< *Außewinkel*).

Izuzeci su sljedeći primjeri: *c'oklín* ‘donja istaka na kući’ (< *Socken*), *f'and-lín* ‘zidarska grabilica’ (< *Pfanne*), *kl'aplín* ‘tipka na klaviru’ (< *Klappe*), *k'olín* ‘ugljen’ (< *Kohle*), *kr'aflín* ‘uštipak’ (< *Krapfen*), *kr'aglín* ‘ovratnik’ (< *Kragen*), *l'adlín* ‘ladica’ (< *Lade*), *p'antlín* ‘metalna naprava o koju se vješaju vrata; šarka, zglobnik’ (< *Band*), *šar'aklín* ‘žarač’ (< *Schiereisen*), *št'emajzlín* ‘dlijeto’ (< *Stemm-eisen*), *št'uclín* ‘štitnik za noge kod nogometnika’ (< austr. *Stutzen*), *v'ekslín* ‘skret-nica’ (< *wechseln*), *v'encerlín* ‘sluga u vinogradu’ (< *Winzer*).

Samo malobrojne imenice s tim sufiksom znače osobe, npr. *xr'iplín* (< *Krüppel*), *šp'icljín* ‘šminker’ (Sv. Martin), *tr'otlín* ‘nespretnjaković’ (< *Trottel*), *v'encer-lín* ‘čuvan vinograda’ (< *Winzer*).

Sufiks *-lin* često služi pejorizaciji u sekundarnoj semantičkoj adaptaciji germanizama (v. 5.2.2.3.).

3.1.1.6. Replike na *-aj*

Potvrđeno je i nekoliko replika na *-aj*. Uvijek je riječ o djelatnosti: *fūser'aj* ‘nadriobrtništvo’ (< *Pfuscherei*), *šnajder'aj* ‘krojački obrt’ (< *Schneiderei*), *tīšler'aj* ‘stolarija’ (< *Tischerei*). U replici *šlajfar'aj* (< *Schleiferei*) došlo je do suvremenog pomaka u značenju jer ona više ne znači ‘obrt putujućih brusača noževa’ već ‘ne-red; siromaštvo’.

3.1.1.7. Replike na *-ec*

Kod nekih replika kod kojih je na njemački model dodan nastavak *-ec* izgubljena je deminutivnost / hipokorističnost, npr. *jes'ēnec* ‘vrsta jakog octa’ (< *Essig*), *p'aklec* ‘postolarski radni stolić’ (< *Bank*), *r'eklec* (< d. dial. *Rockl*).

3.1.1.8. Sufiks -eš

Imenica *fajteš* ‘vlaga’ (<*feucht*) (*V'u v̄i x'ižl se je fajteš navz'el.*) nastala je dodavanjem hungariziranog latinskog sufiksa *-eš* (< lat. *-eus*) na njemački pridjev. Tim su sufiksom adaptirane i replike *r'ibeš* ‘trenica’ (<*reiben*) i *žm'ukleš* ‘škrtica’ (<*Schmuggel*).

3.1.2. A-deklinacija srednjeg roda

Ako ne računamo glagolske i zbirne imenice, potvrđeno je svega 3 germanizama srednjeg roda: *kufert'alų* ‘pletenice na zatiljku isprepletene na poseban način i učvršćene ukosnicama’ (<*Kopf + ertalų*), *Šv'qbų* ‘Nijemac’ (<*Schwabe*), *žv'aplų* ‘sumpor’ (<*Schwefel*).

3.1.3. E-deklinacija

Adaptirane posuđenice ženskog roda obično su tvorene od modela koji završavaju na sljedeće načine:

a) nastavkom *-e*, odnosno glasom [ə],¹¹ npr. *f'olda* ‘nabor na sukni’ (<*Falte*), *f'orba* ‘boja’ (<*Farbe*), *k'ęxla* ‘guša’ (<*Kehle*), *f'elga* ‘naplatak na kotaču’ (<*Felge*), *kl'inga* ‘oštrica’ (<*Klinge*), *kr'ođda* ‘kreda’ (<*Kreide*), *n'ojga* ‘naprava na bačvi pomoću koje se pušta vino’ (<*Neige*), *žv'inga* ‘vezna greda neke drvene konstrukcije’ (<*Zwinge*);

b) slogotvornim *n*, tj. nastavkom *en*, npr. *gr'aba* ‘jarak’ (<*Graben*), *xajd'ina* ‘heljda’ (<*Heidn*), *štr'uća* ‘duguljasto oblikovana glava kruha’ (<*Strutzen*), *z'ok-na* ‘kratka muška čarapa’ (<*Socken*);

c) nastavkom *-el* koji se u replikama često transmorfemizira kao nastavak *-la* koji je njegova bifonematska dijafonska realizacija, npr. *p"eglā* ‘glačalo’ (<*Begel*), *r'ōšpa* ‘turpija za drvo’ (<*Raspel*), *št'ikla* ‘visoka ženska potpetica’ (<*Stöckel*), *š'efla* ‘zaimaća’ (<*Schöpföffsel*), *žv'eglā* ‘frula’ (<*Schwugel*);

d) vokaliziranim *r* koje se u mnogim primjerima realizira bifonematski kao niz *-ra*: *c'ifra* ‘broj’ (<*Ziffer*), *fl'undra* ‘prostitutka’ (<*Flunder*), *g'otra* ‘rešetka od letava’ (<*Gitter*), *l'ojtra* ‘ljestve’ (<*Leiter*), *m'uštra* ‘osoba upadljiva ponasanja’ (<*Mustern*), *v'ura* ‘sat’ (<*Uhr*). Posebice je zanimljiv primjer iz Štrigove gdje je od modela *Kinder* na taj način dobivena replika *k'indra* u značenju ‘devojka koja čuva djecu’.

Nastavak *-a* u replikama često je motiviran pojednostavljenjem artikulacijski zahtjevnih završnih nizova fonema u njemačkim modelima: *k'ajla* ‘klin’ (<*Keil*), *k'orpa* ‘košara’ (<*Korb*), *p'okunp'orta* ‘zalistak ispod uha’ (<*Backenbart*), *p'orma* ‘potkrovљe štaglja’ (<*Barn*), *štr'ampe* ‘čarape s gaćicama’ (<*Strumph*).

¹¹ „S obzirom na obilježe centralnosti taj je glas najsličniji hrvatskomu glasu [a], pa je u takvim slučajevima morfološko klasificiranje ovakvih imenica kao imenica ženskoga roda motivirano fonološkim, a ne morfološkim razlozima“ (Piškorec 2005: 94).

3.1.4. Eliptično adaptirane posuđenice i hibridne složenice

Od eliptično adaptiranih posuđenica zabilježene su *c'iber* ‘patentni zatvarač’ (< *Zippverschluß*) (Kotoriba) i *s'effla* ‘zaimača’ (< *Schöplöffel*). Od hibridnih složenica ističem *c'ipelc'uk* ‘pješice (pejor.)’ (< *cipela* + *Zug*) i *pr'ešpař* ‘veliki hrastov komad drva za stiskanje grožđa’ (< *Presse* + *panj*) (ŠT).

3.2. Pridjevi

Pridjeva koji su neizravne izvedenice zabilježen je velik broj jer se oni mogu napraviti gotovo od svake replike koja je imenica.

3.2.1. Indeklinabilni pridjevi

Pridjevi koji se ne dekliniraju jedini su primjer neadaptiranih replika, npr. *'ajnc 'a* ‘savršeno; savršen’ (< *eins*), *d'uplít* ‘dvostruk’ (*D'uplít p'eneze je zasl'užil.*) (< *doppelt*), *f'al* ‘jeftin’ (*F'al c'ipele sam si k'upila.*) (< *feil*), *f'ejst* ‘čvrst; naočit’ (*F'ejst ž'enū 'ima; F'ejst d'ela.*) (< *fest*), *gl'ot* ‘jednobojno; bez šara’ (*Pl'otnū je na gl'ot.*) (< *glatt*), *gl'at* ‘ravan – o kosi’ (*Ima gl'at l'qsi.*) (< *glatt*), *k'ek* ‘ponosit, uzno sit (pejor.)’ (< *keck*), *n'ajgerik* ‘radoznao’ (< *neu + gierig*), *pas'ent* ‘pogodan, što dobro pristaje’ (< *passend*) (*Na n'oj je s'e b'ilu pas'ent.*), *šl'anik* ‘mršav’ (< *schlang*), *z'ixer* ‘siguran’ (< *sicher*). Neadaptirana je i replika *x'aklik* (< *heikel*) iako je nastavak iz modela zamijenjen drugim nastavkom njemačkog podrijetla.

Zanimljivo je da je na indeklinabilan pridjev *fr'iči* (< *frei*) dodan nastavak *-ski* kojim tako tvoren pridjev suzuje svoje značenje u odnosu na izravnu posuđenicu: *fr'ajski* znači ‘slobodan – o braku’: *St'qvila je d'"ete rūd'iteļima pak je v'e p'ok fr'ajksa.* ‘Ostavila je dijete roditeljima pa je sada opet slobodna.’ Pridjevom *-ski* poboljšala se i morfološka adaptacija jer se sada taj pridjev može i deklinirati.

3.2.2. Pridjevske adaptirane replike tvorene od osnove nastale od pridjeva modela i određenoga hrvatskoga nastavka

Potvrđeno je i nekoliko pridjevskih adaptiranih replika tvorenih od osnove nastale od pridjeva modela i određenoga hrvatskoga nastavka, npr. *f'ajen* ‘lijep’ (< *fein*), *c'otaf* ‘zamazan; obučen u poderanu odjeću’ (< *zotig*), *f'ajten* ‘vlažan’ (< *feucht*), *fr'izek* ‘svjež’ (< *frisch*), *ibr'žen* ‘suvišan’ (< *übrig*). Pridjev *preš'ik-něnij* ‘gizdar’ nastao je dodavanjem i prefiksa i sufiksa na njemački model *schick* (*N'aj se drž'ati k'ak preš'ikněnij!* – D. Vidovec). Kod replike *x'icen* nejasno je je li nastao supstitucijom njemačkog sufiksa hrvatskim u modelu *hitzig* ili od imenice *x'ic* ‘sposobnost dobrog gorenja i širenja topline’ što je replika modela *Hitze*.

3.3. Glagoli

U korpusu germanizama u MD potvrđen je velik broj glagola. Dobro su se ukloplili u tvorbeni sustav tako da je broj neizravnih izvedenica teško točno utvrditi.

Velikih ih broj ima vidski par s oprekom svršeno-nesvršeno. Najviše ih pripada 4. razredu V. vrste.

3.3.1. Načini transmorfemizacije njemačkih glagolskih sufiksa

Njemački glagolski sufiksi transmorfemiziraju se na sljedeće načine:

- **njem. -en > hrv. -ati**: npr. *bl'qjhati* ‘činiti da kosa postane plava’ (< *bleichen*), *br'exatij* ‘kašljati’ (< *brechen*), *c'ukatij se* ‘trzati se’ (< *zucken*), *dr'ukatij* ‘lagano udarati’ (< *drucken*), *f'ušatij* ‘1. raditi nešto izvan radnog vremena, 2. površno, nestručno raditi’ (< *pfuschen*), *gr'untatij* ‘razmišljati’ (< *gründen*), *l'ojsfati* ‘skitati’ (< o mladićima po krčmama...), *x'"ecatij* ‘buditi strast’ (< *hetzen*), *pūšk'ovati* ‘odgurivati’ (< *schicken*), *š'ibatij* (< *schieben*) ‘brzo juriti – o vlaku’;
- **njem. -en > hrv. -nuyti**: npr. *br'exnuytij* ‘kihnuti’ (< *brechen*), *c'uknuytij se* ‘trznuti se’ (< *zucken*), *dr'uknuytij* ‘lagano gurnuti’ (< *drucken*), *pūš'iknuytij* ‘odgurnuti’ (< *schicken*);
- **njem. -eln > hrv. -latij**: npr. *h"eklatij* ‘kačkati, kukičiti’ (< *häkeln*), *x'qontlatij* (< *handeln*);
- **njem. -eln > hrv. -litij**: npr. *hūbl'itij* (< se) ‘blanjati, strugati’ (< *hobeln*);
- **njem. -eln > hrv. -ati**: npr. *c'ortatij* (se) ‘pretjerano (se) maziti – najčešće o djetetu; ulagivati se’ (< *zärteln*), *št'ixatij* ‘rahlti zemlju zemlju okomitim zabandanjem lopate’ (< *sticheln*), *pū'endlatij* ‘opštit’ (< bav. *endeln*), *šm'ojhlatij se* ‘ulagivati se (< posebno djekojkama)’ (< *scmeicheln*), *štr'ihaatij* ‘napuniti do kraja posudu s nekom tekućinom’ (< *stricheln*), *št'ukatij* ‘nadodati; povećati dužinu ili trajanje nečega’ (< *stückeln*), *šv'inglatij* ‘varati’ (< *schwindeln*), *štr'igatij* ‘šišati’ (pejor.) (< *strigeln*), *v'ondratij* ‘lutati (pejor.)’ (< *wandeln*);
- **njem. -ern > hrv. -ratij**: npr. *c'opratij* (< *zaubern*), *futratij* (< *futtern*), *l'ifratij* ‘dopremati, isporučivati’ (< *liefern*), *m'uštratij* (se) ‘mučiti se razmišljanjem o rješenju nekog problema’ (< *mustern*), *šl'ojdratij* ‘klizati iz kolotečine (o kotačima)’ (< *schleudern*), *v'ondratij* ‘lutati’ (< *wandern*);
- **njem. -ern > hrv. -ritij**: npr. *upkl'indratij* ‘okrasti’ (< *plündern*);
- **njem. -ieren > hrv. -eratij**: npr. *adūt"eratij* ‘bacati adute s ciljem da izadu iz igre oni aduti koji su kod protivnika’ (< *aduttieren*), *štud"eratij* ‘studirati’ (< *studieren*), *sparad"eratij* (< *paradieren*), *španc"eratij se* (< *spazieren*), *strapac"eratij* (< *strapazieren*).

3.3.2. Glagolske replike koje nisu nastale od njemačkog glagola modela

Malo je glagolskih replika koji nisu nastali od njemačkog glagola modela, npr. *cūr'iknūtij*, *cūr'ikatij* ‘trznuti (trzati) prema natrag’ (< *zurück*), *'encatij se* ‘kartati se igru 'enc’ (< *ein*), *gl'ojzatij* ‘skretati s puta bez vlastite volje (npr. kad vozimo taljige)’ (< *Gleis*), *kr'ompajatij* ‘naporno raditi (pejor.)’ (< *Krampe*), *n'oretij* ‘ludovati’ (< *Narr*), *p'untatij* (se) ‘odustajati od nečega’ (< *Bund*), *š'eftatij* ‘prodavati; ostvarivati dobit (pejor.)’ (< *Geschäft*).

3.3.3. Nepromjenjive vrste riječi

Od nepromjenjivih vrsta riječi u istraženom korpusu zabilježeno je najviše priloga: *'anšpanik* 's jednom upregnutom kravom ili konjem' (< *ein + spannen*) (*Zutra p'em v g'oje 'anšpanik.*), *c'akum-p'akum* 'jako precizno' (< *mit Sack und Pack*). ('*On je t'q s'q sl'ožil c'akum-p'akum.*), *c'oj* (< *zu*) 'prilog kretanja' (K *c'oj x'odil*!), *d'urm'arš* 'bez zastajkivanja' (< *Durchmarsch* 'prolaz') (< *Otok*) (*Išli smu d'urm'arš du c'irkve, 'ali smu s'ejenu zak'asnili.*), *ekstra* (ŠT) – *'ekster* (PO, PR) (< *ekstra*) 'biti odvojen' (*N'esu se rast'ajli, 'ali 'ekster ž'iviju.*), *kn'ap* 'tijesan, uzak' (< *knapp*), *našr'ek / šr'ek* 'ukoso' (< *schräg*), *nafir'uc* (PO, ŠT) – *fir'uc* (PR) (< *Trotz*) 'u inat', *nak'amt* 'okomito' (< *Kante*), *pūšp'orūma* 'štedljivo' (< *sparen*) (*Pušp'orūma mi je b'ilu d'ost pen'es.*), *tr'opa* (< *Tropf*) 'propao (u kartanju)' ('*Ostal je tr'opa.*), *untik* 'potpuno' (< *unter*) (Zn'ote k'aj, m'en i je t'e v'aše guspuđije d'ost i 'untik d'ost!) (Goričan).

Modeli *bereit* i *zurück* transmorphemizirali su se i kao prilozi i kao uzvici: *ba-r'ajt* 'spreman' (PO) – *ber'ajt* (PR, ŠT), *c'urik* – *c'uruč* (D. Vidovec) 'natrag'.

Ima i poveći broj priloga koji su nastali popriloženjem od pridjevskih adaptiranih replika, npr. *f'ajtnu* 'vlažno' (< *feucht*), *l'ufinu* 'prozračno' (< *Luft*), *n'oru* 'ludo' (< *Narr*).

Većina indeklinabilnih pridjeva mogu adverbijalizacijom preći u priloge, npr. *d'uplit* 'dvostruk' (*V'q si naz'odnje d'uplit pl'atil.*) (< *doppelt*), *f'al* 'jeftino' (*F'al prud'ovle.*) (< *feil*), *z'ixer* 'sigurno' (*Z'ixer buš d'obil ak me pušl'uxneš.*) (< *sicher*).

Modeli *Schluß* i *sofort* adaptirali su se kao uzvici *c'ofußt* (PR) – *c'afürt* (< PO, ŠT) (*C'ofußt d'imü!*) i *šl'us* (*G'otuþy! Šl'us!*).

Njemački prilog *ober* adaptirao se i kao prijedlog ('*Ober gl'ove tj n'ekaj let'i.*') i kao prilog ('*Ober mi je s'ega!* 'Svega mi je dosta!', *D'obil buš i 'ober.* 'Dobit ćeš i više.'

Njemački prijedlog *durch* adaptirao se u donjodubravskoj skupini kao partikula za pojačavanje iskaza: *Du'r n'ej du'nese!* *Du'r k'aj 'oče?*

3.3.4. Neki primjeri varijacija replika u MD nastalih supstitucijom završetaka njemačkih riječi modela hrvatskim sufiksima istoga značenja:

c'artlij (PO, ŠT) / *c'artlaf* (PR) 'razmažen' (< *zärteln*);
c'ěnka / *c'ener* 'desetka' (< *Zehner*) – varijacije unutar istog govora;
f'ašňak (PO) – *f'ašnek* (PR) – *f'ašenk* (ŠT) 'poklade' (< *Fasching*);
f'icirek (ŠT) – *f'iclek* (PR, PO) 'zakržljali kukuruz';
g'ańčanij (PO, ŠT) – *g'ańčenij* (PR) 'onaj koji se odnosi na hodnik', npr. *g'ańčana vr'ota* (< *Gang*);
gl'aš (PR, PO, ŠT) – *gl'ajža* (D. Vidovec) 'staklo' (< *Glas*);
glažuþn'otij (ŠT) – *glažn'otij* (PO, PR) 'staklen' (< *Glas*);
lefet"erka (PR) – *l'efetiča* (ŠT) 'žena koja voli izbivati iz kuće' (< *Laffe* 'hvatisavac, gizdelin');
nafir'uc (ŠT) – *fir'uc* 'u inat' (< *Trotz*) (PO, PR);

rjngišp'ilar (PO, ŠT) – *rjngišp'iļač* ‘vlasnik vrtuljka’ (PR) (< *Ringelspiel*);
'untrčka (ŠT) – ‘*unterek* (PR, PO) ‘podsknja’ (< *unter*);
v'afta (PR) – *vast'orna* (Kotoriba) ‘željezničarska kućica uz prugu’ (< *Wacht*);
v'ajdljn (PO, ŠT) – *v'adljink* (PR) ‘velika zdjela s dvije drške u kojoj se pere suđe’ (< *Weidling*).

4. Semantička područja kojima pripadaju germanizmi u međimurskom dijalektu

S obzirom na povolik korpus koji je skupljen (oko 1100 germanizama) navest će se samo najzastupljenija semantička područja, i to samo s dijelom primjera:

– **biljke:** *fl'onec* ‘biljka za rasad’ (< *Pflanze*), *x'imper* ‘malina (samo ona koja se umjetno uzgaja u vrtu pa je zato puno deblja od prirodne maline)’ (< *Himbeere*), *l'orbek* ‘lovor’ (< *Lorbeer*), *petr'ožyl* ‘peršin’ (< *Petersel*), *prep'elcati* ‘presaditi sadnice’ (< *pelzen*) (PO), *p'ušpań* ‘šimšir, zelenika’ (< *Buchsbaum*);

– **blagdani i običaji:** *f'ašnek* ‘poklade’ (< *Fasching*), *kl'ēncnerica* ‘djevojčica koja je u svadbenoj povorci išla za mladenkom’ (< *Kranzfräulein*), *kr'ispan* ‘božićno drvce’ (< *Christus + Baum*), *p'uška* ‘grančica koja se nosi na Cvjetnicu u crkvu’ (PO) (< *Busch*);

– **jelo i piće (vrsta hrane, priprema hrane, obroci, dodaci jelu, posuđe):** *b'uh(f)tljn* ‘napuhnjača’ (< *Buchtel*), *c'ukūr* ‘1. šećer 2. bombon’ (< *Zucker*), *cv'i-bulk* ‘dvopek’ (< *Zwieback*), *'escajk* ‘pribor za jelo’ (< *Eßzeug*), *f'ońek* ‘uštipak’ (Kotoriba) (< *Pfannkuchen*), *r'ibeš* ‘trenica’ (< *reiben*), *p'ocuŋga* ‘rasol od octa, vode i češnjaka u koji se stavlja nasoljeno meso prije sušenja ili kuhanja’ (< *beizen*), *šm'orlinj* ‘jaja s brašnom i mlijekom’ (Sv. Martin) (< *schmoren* ‘polagano peći’), *šn'ita* ‘kriška kruha ili kolača’, *špr'icer* ‘vino pomiješano sa sodom’ (< *spritzen*), *št'anglin* ‘vrsta dizanog kolača u obliku prutića’ (< *Stange*), *št'erce* ‘kukuruzno brašno popareno vrelom vodom’ (< *Sterz*), *t'ex* ‘čaj’ (< *Tee*), *t'emfatij* ‘pirjati’ (< *dämpfen*), *tr'axtar* ‘lijevak’ (< *Trichter*), *žm'ax* ‘okus’ (< *Geschmack*), *ž'emla* (< *Semmel*);

– **ljudske osobine (psihičke osobine, fizičke osobine, pogrdni nazivi):** *c'artavj* (< *zärteln*), *f'alíčen* ‘s tjelesnim ili psihičkim nedostatkom’ (< *fehlen*), *h'aklik* ‘osjetljiv, probirljiv’ (< *heikel*), *xarlek'in* (< *Harlekin*),¹² *xamr'il* ‘jača osoba niže inteligencije’ (< *Hammel*), *k'ek* ‘ponosit, uznosit (< pejor.)’ (< *keck*), *k'ušten* ‘spretan za posao’ (< *Kunst*), *l'affar* ‘mladić koji se skice po krčmama’ (< *schleifen*), *l'ampeš* ‘brbljavac’ (< *Lampe*), *n'ori* ‘lud’ (< *Narr*), *p'ańkret* ‘vanbračno dijete; klipan’ (< *Bankart*), *pićajzljn* ‘sitičav čovjek’ (< *Filzlaus*), *preš'iknenj* ‘gizdav’ (PO) (< *schick*), *p'uklavec* ‘grbavac’ (< *Buckel*), *š'ajtravec* ‘čovjek koji ima noge u obliku slova o’ (< *Scheit*), *šl'ank* ‘mršav’ (< *schlang*), *šm'ojxlati se* ‘ulagivati se’ (< *scmeicheln*), *š'oc* ‘ljubavnik’ (< *Schatz*), *šp'ajsen* ‘neugodan na riječima’ (< *Speise*), *šp'icljn* ‘šminker’ (Sv. Martin) (< *spitzen*), *šp'icijti se* ‘praviti se važan’ (< *spitzen*), *šp'uravi* ‘izbirljiv’ (Nedelišće) (< *spüren*), *št'aten* ‘hirovit’ (< *stattlich*).

¹² Tu imenicu upotrebljavaju i stari ljudi koji nemaju nikakva znanja o teatrologiji.

š'ufi 'obješenjak, propalica' (< *Shuſti*), *tr'otljn* 'nespretnjaković' (< *Trottel*), *truc'livij* 'inatljiv' (< *trotzen*), *t'umpasti* 'glup' (< *tump*), *v'andravec* 'latalica' (< *wandern*), *zjxer'qš* 'onaj koji ide na sigurno' (< *sicher*), *žm'uklēš* 'škrtica' (< *schmuggel*);

– **medicina:** *ferb'ant* 'zavoj' (< *Verband*), *fl'ajšter* 'lepljivi ovoj za rane' (< *Pflaster*), *šv'icati* 'znojiti se – u bolesti' (< *Schweis*), *recip'iš* 'liječnički recept' (< *Rezepisse*);

– **odjevni predmeti (odjeća, obuća, modni dodaci, tkanine, obrada):** *b'iksatj* 'laštiti cipele' (< *wichsen*), *c'iferšlūs* 'patentni zatvarač' (< *ziehen + Verschluss*), *f'olda* 'nabor na odjevnom predmetu' (< *Falte*), *f'ertuf* 'pregača' (< *Vortuch*), *h'ozentr"egerj* 'naramenice' (< *Hosenträger*), *k'angar* 'tkanina od češljane vune' (< *Kammgarn*), *kr'agljn* 'okovratnik' (< *Kragen*), *l'ajbek* 'prsluk' (< *Leibchen*), *m'ašljn* 'traka koja svezana u petlju služi kao ukras na odjeći' (< *Masche*), *nax'ezdek* 'bez stavljanja ruka u rukav – kod oblačenja kaputa' (PO) – *nax'endek* (PR) (< *Hand*), *š'iłt* 'obod šešira' (< *Schild*), *šl'afruk* 'kuéna haljina' (< *Schlaf + Rock*), *šl'ic* 'prorez na hlačama' (< *Schlitz*), *š'os* 'suknja' (< *Schoß*), *špič'ok* 'vrsta šiljatih cipela' (< *Spitze*), *šp'ilx'oze* 'hlače s naramenicama' (D. Vidovec) (< *spiele + Hose*), *št'ucljn* 'čarapa koja pokriva listove na nozi' (< *Stutzen*), *štr'usp'antljn* 'podvezica' (< *Strumpfband*), *š'urc* 'prostija pregača' (< *Schurz*), *žn"erati* 'vezati cipele' (< *schnüren*);

– **posao i trgovina:** *c'"ex* 'račun' (< *Zeche*), *f'al* 'jeftin' (< *feil*), *c'ubak* 'više nego po dogovoru' *T'ø tì d'om na c'ubak.* (PO) (< *Zubau* 'dogradnja'), *št'ant* 'improvizirano prodajno mjesto na tržnici' (< *Stand*);

– **stanovanje (dijelovi kuće, namještaj i predmeti u kući):** *filunga* 'okvir unutar vratiju oko kojega dolazi prozor' (< *Füllung*), *gal'ender* 'naslon na balkonu ili stubištu' (< *Geländer*), *g'ańk* 'hodnik' (< *Gang*), *l'ufteńek* 'zračnik u kuhinji' (< *Luft*), *r'ušt* 'drvena konstrukcija krova' (< *Geriüst*), *šp'ajs* 'ostava, smočnica' (< *Speise*), *šp'igel* 'zrcalo' (< *Spiegel*);

– **tehnički izrazi vezani uz najrazličitije obrte:** *br"enzati* 'kočiti' (< *bremsen*), *cv'ek* 'postolarski klinac' (< *Zwecke*), *dr'oksatj* 'tokariti' (< *dredchseln*), *f'el'shatj* 'zanositi se u stranu' (< *fälschen*), *fl'ax* 'vodoravna površina' (< *Fläche*), *gl'i-hati* 'izravnavati' (< *gleichen, glich, gegliechen*), *gr'ušt* 'građevinska skela' (< *Gerrüst*), *g'us* 'odlijevak' (< *Guß*), *kl'inga* 'oštrica' (< *Klinge*), *l'etva* 'uska dugačka daska' (< *Latte*), *l'oker* 'klimav, labav' (< *locker*), *l'otati* 'lemiti' (< *löten*), *n"eft* 'zakovica' (< *Niete*), *p'antljn* 'metalna naprava o koju se vješaju vrata; šarka, zglobnik' (< *Bandel*), *p'enzljn* 'veći soboslikarski kist' (< *Pinsel*), *r'odljn* 'željezna kolica u skladistištu' (< *Rodeln*), *šv'qsati* 'variti' (< *schweißen*), *š'qlati* 'postavljati oplatu od dasaka' (< *schalen*), *šm'irgljn* 'papir premazan smirkovim prahom' (< *Schmirgel*), *šn'ajc'ajk* 'sprava za izrezivanje navoja' (< *schnieden + Zeug*), *šp'astljn* 'mala lopatica za struganje žbuke' (< *Spachtel*), *špr'ajc* 'podupirač' (< *Spreize*), *špr'ic* 'završni sloj na fasadi koji se stavlja na sjevernu stranu kuće' (< *spritzen*), *špr'ix* 'sačma' (< *Sprüh*), *šr'otati* 'krupno mljeti kukuruz' (< *schrotten*), *št'ematj* 'dupsti dlijetom, obijati zid' (< *stemmen*), *št'ónga* 'metalna poluga' (< *Strange*), *št'émajzljn* 'dlijeto' (< *Stemmeisen*), *št"ep* 'prošav' (< *Steppstich*), *št'il* 'držak' (< *Stiel*), *š'uber* 'poluga za regulaciju dovoda zraka u štednjak' (< *Schuber*),

šv'os-apar'at 'aparat za zavarivanje' (< *schweissen*), *tiplin* 'učvrsnica' (< *Doppel*), *udšt'ekatj* 'izvaditi utikač iz utičnice' (< *stecken*), *v'ekerjca* 'budilica' (< *Wecker*), *v'inkljn* 'pravi kut' (< *Winkel*), *v'eksljn* 'skretnica' (< *Wechsel*), *v'oser-v'oga* 'libela' (< *Wasservaage*), *tr"eger* 'nosač na biciklu' (< *Träger*), *zac'ojxatj* 'označiti olovkom kako bi se znalo gdje piliti ili bušiti – o stolaru' (< *zeichnen*), *zgl'ixatj* 'izravnati neku površinu' (< *gleichen*, *glich*, *gegliechen*), *ž'qga* 'pila' (< *Säge*), *žl'ajdernjca* 'debela žica' (< bav. austr. *Schleuder*), *žv'inga* 'vezna greda neke drvene konstrukcije' (< *Zwinge*):

– **uređivanje kose:** *bl'ojxatj* 'svijetliti kosu' (< *bleichen*), *kufert'alu* 'plete-nice na zatiljku isprepletene na poseban način i učvršćene ukosnicama' (< *Kopf*), *nabr'enatj* 'vrućim škarama napraviti uvojke' (< *brennen*), *š'urqf* 'nepočešljan' (< *Schur* 'striženje ovaca') (Sv. Martin), *v'ikler* 'naprava od lima ili plastike i gume za pravljenje kovrča' (< *Wickler*), *štr'igati* 'šišati' (pejor.) (< *strigeln*):

– **uzvici:** *c'ofūlt* 'uzvik tjeranja u komunikaciji s djecom' (< *sofort*), *cūr'ik* 'uzvik u značenju natrag' (< *zurück*):

– **zabava (glazba, kartanje, krčma, nogomet):** *adūt"eratj* 'bacati adute s ciljem da izađu iz igre oni aduti koji su kod protivnika' (< *aduttieren*), *'encatj se* (< *ein*), *fuć* 'crtta u igri bacanja kamenom'¹³ (*Kam'ena m'oraš x'itij pr"ek f'uča.*) (< *futsch* interj. 'propalo, ode') (Goričan), *fuł* 'promašaj' (< *Fehl*), *h'erc* 'srce u kartanju' (< *Herz*), *j'unfer* 'gol dobiven kroz noge; prolazak lopte između nogu' (SSA) (< *Jungfer*), *l'amfer* 'lovac u šahu' (< *Läufer*), *r'ingisp'il* 'vrtuljak' (< *Ringspiel*), *r'unda* 'narudžba pića za cijelo društvo' (< *Runde*), *šp'ilatj se* 'igrati se jednostavnih igara na sreću, npr. pismo-glava', *št'opatj* (< *stopfen*) 'zaustavljati loptu', *št'op* 'sposobnost zaustavljanja lopte' (< *stopfen*) (*D'obruga št'opa 'ima.*); *št'opljin* 'čepić na kopačci' (< *stopfen*). *št'ucljn* 'štitnici za listove na nozi nogometnika' (< *Stutzen*), *t'qncatj* 'plesati' (< *tanzen*), *v'iža* 'arija' (< srvnem. *Wise*), *trjmb"enta* 'truba' (< *Trompete*), *žv'egla* 'frula' (< *Schwegel*);

– **zanimanja:** *x'antlar* 'pokućarac' (< *handeln*), *m'qlar* 'soboslikar' (< *Maler*), *k'oršmit* 'veterinar' (< *Kurschmied*), *p'ek* 'pekar' (< *Bäcker*), *p'intar* 'baćvar' (< *Binder*), *puļic'aj* (< *Polizei*), *s'otler* 'sedlar' (< *Sattler*), *šl'osar* 'bravar' (< *Schlösser*), *št'qlv'ortar* 'konjušar' (< *Stala + Wärter*), *štr"ekar* 'radnik na pruzi' (< *Strecke*), *t'išlar* 'stolar' (< *Tischler*), *tr'ajbar* 'gonič stoke' (< *Treiber*), *v'ur-m'uxar* 'urar' (< *Uhrmacher*).

5. Semantička adaptacija germanizama

5.1. Status germanizama kod mlađih govornika MD

Kod mlađih govornika velik broj germanizama odlazi u pasivni leksik, no u usporedbi s hungarizmima,¹⁴ status germanizama mnogo je bolji jer ih je jako mnogo dio aktivnog leksika i najmladih ispitanika.

¹³ Zabilježen je i frazem *b'itj zv'um f'uča* 'biti izvan dogadaja'.

¹⁴ O statusu hungarizama u govoru Goričana v. u BLAŽEKA 2006.

Neki se germanizmi čuvaju samo u frazemima: *b'itj* v šv'ungu ‘biti pijan’ (< *Schwung*), *guv'oriti* k'aj v'erklec ‘brbljati’ (< *Werkel*), *b'itj* 'ańc 'a ‘biti sa-vršen’ (< *eins*), *b'itj na n'ojgi* ‘biti na samrti’ (< *Neige*), *m'etj xl'ače* v pr'ič ‘imati hlače čiji se krajnji dio naglo sužuje – ili kao vrsta mode ili uslijed nemarnosti’ (< *Pritsche*), *Pugl'edni se v šp'ige!* ‘Pogledaj kako ti se izobličilo lice od bijesa!’ (< *Spiegel*); *Tr'eba te sv'vezati na k'etinu!* ‘Toliko si nestasan da bi te trebalo sve-zati lancem! – blag prijekor upućen djetetu’ (< *Kette*), *z'etj* v t'ol ‘uzeti u obzir za neku suradnju’ (< *Teil*). U Murskom Središtu zabilježen je frazem *š'ipre l'once* ‘nositi dijete na leđima’ gdje je prvi dio frazema germanizam od modela *schipern* ‘voziti se lađom’.

Germanizmi kod kojih nije provedena suvremena semantička adaptacija, a imaju nultu semantičku ekstenziju¹⁵ često su dio leksika samo onih najstarijih ispitanika, npr. *'anšp'anik* prilog u značenju ‘s jednom upregnutom kravom ili konjem’ (< *ein + spannen*), *bl'ajſift* (< *Bleistift*), *c'irklin* ‘šestar’ (< *Zirkel*), *g'ift* ‘magnet’ (< *Gift*), *š'icar* ‘lovac’ (< *Schütz*), *ž'ojgati* ‘piliti’ (< *sägen*). Tu izuzimamo najveći dio tehničkog leksika koji upotrebljavaju najrazličitiji obrtnici, npr. *'apšisati* ‘izgubiti boju – o kući’ (< *abschießen*), *'ausv'inklin* ‘pravi kut’ (< *Winkel*), *bl'ojxati* (< *bleichen*), *x'amer* (< *Hammer*), *'endlati* (< bav. *endeln*), *f'andlin* (< *Pfanne*), *žv'eplu* ‘sumpor’ (< *Schwefel*), a također i leksik vezan uz jelo, npr. *c'ukur* (i u značenju ‘šeér’ i u značenju ‘bombon’ – < *Zucker*) i *šp'ek* (< *Speck*).

Neki se germanizmi čuvaju u komunikacijskim situacijama gdje se želi izraziti prisnost sa sugovornikom. Npr. imenica *č'as* istisnula je germanizam *c'ajt* (< *Zeit*) u redovnoj upotrebi. Većinom će se reći: *N'"emam č'asa*. No ako govornik to želi nekome pažljivije i nježnije reći, upotrijebit će germanizam *c'ajt*: *N'"emamū v'ę c'ajta*, *'alj p'otli d'ojdite pak t'q r"ešimū*. Samim time što je govornik upotrijebio arhaičniju riječ, iskazao je veći stupanj prisnosti sa sugovornikom. Ako govornik u šaljivijem tonu želi reći da će ići pješice, reći će da *b'ude* 'išel s *c'ipelc'ugum*. Tr'inknuti si je eufemizam u kontekstu ispijanja alkoholnih pića. Indeklinabilni pridjev *ber'ajt* (< *bereit* ‘spreman’) upotrebljava se samo u kontekstu spremnosti za kretanje, i to u komunikacijski prisnijim situacijama: *Ste ber'ajt ka kr'enemū?* U drugim kontekstima upotrebljavat će se druge konstrukcije: *Ste spr'ěmni?*; *Ste g'otūvi?*; *Ste pripr'ovleni?*

Novom tvorbom nastaju replike s novim značenjima u odnosu na ona iz modela ili starije replike. Npr. neprefigirani glagol *parad"*erati (< *paradieren*) ima u svim ispitanim punktovima uobičajena značenja: ‘hodati u mimohodu; nadmeno se kretati; pokazivati se’ (Piškorec 2005: 312). U Prelogu je potvrđen prefigirani glagol *sparad"*erati sa zanimljivim pomakom značenja koje nije poznato starijim ispitanicima: ‘grubo otjerati nekoga’: *Sparad"*eral sam ga d'imū dük je p'očel bnū-r"evati. ‘Otjerao sam ga kući kad je počeo ludovati’; *Sparad"*erali su ga d'imū

¹⁵ „NULTA SEMANTIČKA EKSTENZIJA (Zero Semantic Extension) javlja se kad značenje engleske posudenice replike, pošto se integrirala u sustav jezika primaoca, ostaje nepromijenjeno i potpuno odgovara značenju engleske riječi modela. To se osobito odnosi na izraze koji se ograničavaju na jedno uže specijalizirano područje” (Filipović 1986: 161).

z p'osla. 'Otjerali su ga s posla.' Od nekih replika glagola nastaju povratni glagoli s novim značenjima. Npr. *m'elati* se znači 'šminkati se', *šp'inčiti* se (< *spitzen*) 'činiti nešto šiljatim', a *šr'ajfti* se (Šaraf¹⁶) 'vrpoljiti se'.

Germanizmi često imaju blago pejorativno značenje u odnosu na istoznačnice slavenskoga podrijetla. Takvi su npr. germanizmi *ańcuk* (< *Anzug*) spram riječi *ńd'elū* i *'oprava te b'uksa* 'novčanik' (< *Büchse*) spram imenica *nufčan'ik* i *kebel'or* (*P'unū b'uksū pen'es je zv'adil.*).

5.2. Suvremene semantičke adaptacije germanizama

Suvremene semantičke adaptacije omogućuju daljnji opstanak germanizmima koji bi inače prestali biti dio aktivnog leksika zbog što ih potiskuju ekvivalenti iz standarda. Jasno je da je vrlo teško utvrditi točno vrijeme kada se dogodila neka semantička promjena pa u navedenim primjerima za suvremenu sekundarnu semantičku adaptaciju treba podrazumijevati da se dogodila jedna od dviju mogućnosti: a) do proširenja ili suženja značenja došlo je za života ispitanika. b) za života ispitanika prevagnulo je jedno od već prije postojećih značenja, a potisnuto drugo. Neke su suvremene semantičke adaptacije dogodile samo u jednom punktu, a neke su se proširile na veći dio MD.

U proučavanju posuđenica u mjesnim govorima naših narječja najviše bi pažnje trebalo posvetiti upravo tim procesima. Na temelju kombinacije kriterija koje predlažu Filipović (FILIPović 1986) i Piškorec (Piškorec 2005) u ovom se radu utvrđuje 7 tipova suvremene semantičke adaptacije pomoću kojih germanizmi produžuju svoj opstanak u aktivnom leksiku i mlađih govornika MD.

Nestajanjem pojava koje su posuđeni leksemi nekada imenovali, nužno je slabljenje jasnoće pojma koji označuju, a derogacija ili amelioracija značenja logične su posljedice tog procesa.¹⁷

5.2.1. Tipovi suvremenih semantičkih adaptacija

- a) derogacija sa suženjem¹⁸ značenja
- b) derogacija s proširenjem značenja
- c) derogacija bez suženja i proširenja značenja
- e) amelioracija s proširenjem značenja
- f) amelioracija bez suženja i proširenja značenja
- g) suženje značenja bez derogacije ili amelioracije
- h) proširenje značenja bez derogacije ili amelioracije

¹⁶ Aus dem Deutschen stammt skr. *šraf*, m. 'Schraube, Schraubstock' = *šaraf* (fehlt beides in den Wb.); letzteres kann nach Štrekelj, L. 60. nur über magy. **saraf* aus d. *Schrauf* gekommen sein (SCHNEEWEISS 1960: 53).

¹⁷ „Kad se posuđenica počne ponašati kao domaća riječ, i kad prestane njezina prvobitna određena precizna funkcija, a to je zadovoljenje specifične potrebe da se ispuní prazno mjesto u vokabularu, počinje slabiti intenzitet i preciznost njezinog značenja“ (FILIPović 1986: 170).

¹⁸ „Suženje značenja opća je tendencija kod posuđenica jer se one preuzimaju u jezik primatelac da se zadovolji potreba imenovanja preuzetog predmeta ili pojma iz kulture i civilizacije jezika davaoca“ (FILIPović 1986: 164).

5.2.2. Primjeri za pojedine tipove suvremenih semantičkih adaptacija

Ako se ne navodi mjesto gdje je potvrđena suvremena semantička adaptacija, to znači da je ona potvrđena u sva 3 punkta.

5.2.2.1. Derogacija sa suženjem značenja:

Fitze > *f'ic̄lek* / *f'ic̄lin* (PR, PO) – *f'ic̄rek* (ŠT)

Nekada su te replike značile ‘komadić bilo čega’: *S'ebi sū z'elj n'ajb'olše kym'ode m'esa, a n'am sū st'avili s'am f'icleke*, a danas se upotrebljavaju samo u kontekstu voća i povrća: ‘nešto loše, nerazvijeno’: *S'am f'iclek sū zr'qoslj.*

Geschäft > *š'eft*, *š'eftati*, *š'eftar*, *š'eftarka*

Kod starijih ispitanika značenja tih replika vezana su uz trgovinu, i to bez negativnih konotacija. Kod mlađih ispitanika značenja su znatno derogirala, a idu u pravcu stjecanja koristi u sumnjivim i neuglednim poslovima: *N'išči s t'obūm n'a m'el p'osla 'ak n'"ema š'efta*. ‘Nitko neće s tobom imati posla ako nema korist.’ *S'am gled'i k'ak bi š'eftal*. ‘Samo gleda kako bi stekao materijalnu korist.’

treiben > *tr'ojbar*, *tr'ojbarka*, *tr'ojbatj*

Stara značenja vezana uz gonjenje stoke na sajmovima i posredništva u trgovini životinjama, derogirala su u pravcu posredništva u bilo kojem sumnjivom poslu: *P'rvi me n'ekuf ml'odj d'oktūr preg'l'edal. T'"e sū ti ml'odi tr'ajbari, n'im m'oraš d'atj p'eneze, a 'on d'q st'orijma d'oktūrijma št'erij te uper"eraju*. ‘Prvo me pregledao neki mladi liječnik. Ti mladi su posrednici. Njima moraš dati novce, a oni to daju starijim kolegama koji obavljaju operacije.’; *T'"e n'aši puł'itijčari s'am tr'ojbaju s h'ravskim tv'orničam i b'ankamj*. ‘Naši političari samo posreduju s hrvatskim tvornicama i bankama.’

5.2.2.2. Derogacija s proširenjem značenja:

futtern¹⁹ > *f'utratj*

Nekada je značenje tih glagola bilo kao i modelu ‘ispuniti neki odjevni predmet perjem’. Kod mlađih ispitanika značenje toga glagola proširilo se na ‘obilno hraniti (šaljivo)’: *D'obrū ga f'utraš!* rekao bi netko ženi ili majci onoga tko se udebljao.

Haken > *zax'ači*, *x'ači*, *x'ak*

Germanizama vezanih uz model *Haken* ima mnogo i dobro se čuvaju. Uz temeljna značenja ‘kvačiti, zakvačiti’ glagoli vezani uz model *Haken* proširili su značenjsko polje i na ‘grabiti; biti usredotočen na materijalno’. *P'unū je zax'ači*;

¹⁹ „Osnovno značenje modela bilo je ‘zaštitni pokrivač, presvlaka’. Kao zaštitna navlaka nje-mačka riječ *Futter* čuva se još u 18. st. u složenicama *Brillenfutter*, *Flaschenfutter*, *Pistolenfutter*“ (Piškorec 2001: 241).

S'igdī x'qči d'ę m'ore. ‘Svugdje grabi gdje može.’; *'on 'ide s'am d'ę je x'ak.* ‘Ide samo gdje je korist.’ Glagole iz standarda ‘kvačiti’ i ‘zakvačiti’ govornici rijetko upotrebljavaju, možda i zbog toga jer v ima tendenciju gubljenja u suglasničkim skupinama u kajkavskom narječju općenito.²⁰

handeln > x'antlar, x'anilarka, xantl'oritl, x'ontlatl, xantlar'ija (Prelog, Podturen), *x'onilar, x'ondlarka, x'ondlatl* (Štrigova)

Starija značenja replika od glagola *handeln* vezana su uz obrt putujućih obrtnika koji su za mali novac krpali probušene lonce i popravljali kišobrane. Današnja značenja su derogirala u dva pravca: 1. značenje koje je slično onome današnjemu iz replika vezanih uz model *Geschäft* 2. ‘prodavač sitnica po kućama ili proštenjima’.

Jungfrau > j'unfer

U nogometnoj terminologiji seoskih momaka značenje te imenice proširilo se od ‘djevac’ (*'on tị je dū kr'aja živ'ota b'il j'unfer.*) i ‘djevičnjak’ (*Sk'imyl jị je j'unfera.*) na ‘gol dobiven kroz noge’: *G'olman je d'obil j'unfera; Nap'elal mū je j'unfera.*

Krampen > kr'amp, kr'ompatl, skr'ompatl, kr'ompač

Stariji ispitanici potvrdili su imenicu *kr'amp* sa značenjem ‘trnokop’ i glagol izведен od te imenice sa značenjem ‘raditi trnokopom’. Za mlađe ispitanike značenje se tih replika proširilo. *Kr'amp* znači i ‘nešto staro i krajnje neugledno’: *Pr'odaj t'oga kr'ampa i k'upi si n'ovuga.* (o automobilu), a *kr'ompatl* ‘mukotrpno raditi neki slabo plaćen posao’: *Ak se n'aš v'učil, būš kr'ompal c"elūga živ'ota.*

U Prelogu je sufiksom *-ač* tvorena je imenica *kr'ompač* ‘dug nepodrezan nokat’: *Dr'ěžl si n'ofte. S'e su tị kr'ompačl zr'qlj.* Prefiksom *s-* tvoren je glagol *skr'ompatl* koji znači ‘izgrebatи некога noktima po licu’: *Sv'adile su se pak su j'ana dr'ugu skr'ompale.* (PR)

Kriippel > kr'iplin (PO, ŠT) / *xr'iplin* (PR)

Kod mlađih govornika značenje te imenice proširilo se od ‘bogalj, hroma osoba’ prema ‘u manjoj mjeri fizički i psihički zaostala osoba’: *Ima d'omaj tr'i xr'ipline št'erj n'ikaj ne d'"elajū.* U replici iz Preloga suglasničkom skupinom *xr* umjesto *kr* još se asocira i na hripanje bolesne osobe: *xr'iplin.*

schleifen > šl'ajfar, šl'ajfarka, šlajfar'aj (PR) / *žl'ajfar* (PO, ŠT)

Starija značenja replika od modela *schleifen* vezana su uz obrt putujućih brusača noževa, najčešće Roma. Današnja značenja derogirala su prema neredu, siromaštvo i društvenoj marginalizaciji: *Pr'i tị x'ižl tị je s'e j'an šlajfar'aj; K'aj se s t'ema šl'ajfar i p'oriš?*

²⁰ Zgerm. riječ, stvnj. *hacken*, stvnj. *hacchon* vjerojatno pripada skupini riječi oko *Haken* ‘kučka’ i izvorno bi značila ‘obradivati nešto kukastim orudem’ (Duden-HW 1963: 242).

tanzen > t'qncat̄i, st'qncat̄i

Samo rijetki ispitanici upotrebljavaju taj glagol u značenju ‘plesati’. Kod mlađih ispitanika značenje toga glagola proširilo se na ‘gaziti – o stoci’: *Kr'ave sū st'qncale s"enū k'aj si jm d'ql za j'ęst̄i*. ‘Krave su izgazile sijeno što sam im dao za jelo.’

Zügel > c'uglat̄i (Goričan)

Starije značenje ‘upravljati konjem uzdom’ proširilo je značenje na ‘moljati nešto’: *S'akj me d"en c'ugla n'ekaj* (Goričan).

5.2.2.3. Derogacija bez suženja i proširenja značenja:

Sufiks *-l̄in*, inače vrlo važan u morfološkoj adaptaciji germanizama, može doprinijeti pejorizaciji nekih imenica koje se u neutralnijem kontekstu javljaju s drugim sufiksom, npr. *pegl'ajzlin / pegl'ajs* ‘pegla’, *ficlin / ficlek* ‘nešto nerazvijeno – o voću ili povrću’, *reš'ol̄in / reš'ɔ* ‘električno kuhalo’ (*T"ę st'qr̄i reš'ol̄in t̄i b'ɔ p'ožara napr'aj.*), *pūtrt'ol̄in* ‘neka raspadajuća naprava’ / *pūtrt'al̄u* (*Št'ɔ b̄i m̄i skr'al t'oga st'qr̄iga pūtrt'ol̄ina?* – o starom biciklu). Tim je sufiksom fakultativno tvorena i imenica *sputert'ol̄in / sputert'al̄u* ‘naprava koja će raspasti’ koja ima slavenski korijen.

schreiben > škr'qbat̄i, naškr'qbat̄i

Ti se glagoli danas upotrebljavaju samo u pejorativnom smislu: ‘ružno pisati’ ili ‘besmisleno pisati’. *N'ę smeš škr'qbat̄i dūk p'išeš t'ęsta; Naškr'qbal je v'ęć tr'i kn'ige i k'aj v'ę 'ima үd t'oga?* ‘Napisao je već tri knjige i što sada ima od toga?’

Sockel > c'qkel

Za *c'okle* Schneweiss navodi značenje ‘niske lagane cipele koje se ne trebaju vezati’ (SCHNEWEISS 1960: 20). Stariji su ispitanici taj germanizam ravnopravno upotrebljavali s imenicom *c'ipeļi*. Danas se ta riječ upotrebljava isključivo u pejorativnom kontekstu: a) ako se netko ljuti na nekoga što je neuredno bacio cipele *D'ej si pūspr'aj t'e c'okle*. b) ako je riječ o starim neuglednim cipelama koje nisu za svečane prilike: *St'qre si c'okle b'uj dūk p'qžit št'al̄u*.

spazieren > španc"ęrat̄i se, prešpanc"ęrat̄i se, našpanc"ęrat̄i se, španc"ęr

Svi ti germanizmi imaju blago pejorativno značenje spram hrvatskih leksema vezanih uz glagol *š'etat̄i se*. Današnja značenja germanizama vezanih uz taj model nagniju značenju besposlenosti: *C"ęli d"en se španc"ęral; Je n"ęvr"ęme za španc"ęr!* Za posjete liječniku ispitanici neće reći **Španc"ęram se k'oli d'oktūri*; već *Š'ećem se k'oli d'oktūri*.

Speck > šp"ęk / šp'ęx

Germanizam *šp"ęk* slanina još uvijek nije potisnula, no pejorizacija se vidi u fakultativnom obliku *šp'ęx* u kojem je na mjestu *k* suglasnik *x*. Taj oblik ispitanici

upotrebljavaju samo kad posprdno kažu za nekoga da je jako debeo: *K'akvuga šp'exa 'ima t'q ž'ena*. Kad je riječ o hrani, potvrđen je samo oblik s *k*: *T''e šp'ek je j'qkūf'inj za j'estj*. Do fakultativne zamjene *k* s *x* vjerojatno je došlo zbog pojačavanja onomatopejičnosti njihanja.

Werkstatt > v'ęstet

Imenica *v'ęstet* ne upotrebljava se više za pravu radionicu, već za neki neugledniji kutak u domaćinstvu se drži alat i obavljuju sitniji popravci (PO).

5.2.2.4. Amelioracija s proširenjem značenja

Bankart²¹ > p'ańkret

U ispitanim je govorima značenje te imenice amelioriralo od ‘izvanbračno dijete’ prema vrlo blagom prijekoru ili čak tepanju u komunikaciji odraslih s djecom: *P'ańkret j'aden!*

drücken > dr'ukatj, dr'uknūti

Nesvršeni glagol *dr'ukatj* ameliorirao je značenje od ‘udarati’ (*Dr'ukal ga je v r'ebra dūk se n''e d'olj zr'ušl.*) samo na ‘lagano nekoga gurkati kako bi ga se na nešto upozorilo’ (*N'ekaj me je dr'ukal ali sam n''e r'azmela k'aj 'oče.* ‘Lupkao me, ali nisam razumjela što hoće.’). Svršeni glagol *dr'uknuti* upotrebljava se još i u kontekstu prometa, ali također u amelioriranom značenju: ‘srušiti nekoga u prometnoj nezgodi; lagano se sudariti’: *Altū ga je dr'uknūl.* ‘Udario ga je auto.’ *Dr'uknūl sū se.* ‘Lagano su se sudarili.’

Fremde²² > fr'ent, fr'entati, fr'entar, fr'entarica

Značenje tih replika vezano je uz lutanje i skitnju osoba s ruba društva. Mlađi ga ispitanici upotrebljavaju samo u kontekstu škole: ‘neopravдано изоставати са наставе’ (*Fr'entali smū s št'rtūga s'ata.* ‘Pobjegli smo с четвртог сата.’). U gotovo zanemarivo negativnom značenju upotrebljava se i imenica *fr'ent*: *Itj vuł fr'ent.* ne znači besciljno lutanje već npr. samo odlazak susedi na kavi.

Shuft > š'uft

Taj je germanizam danas znatno ameliorirao značenje. Za starije je ispitanike *š'uft* ‘hulja, podlac, nitkov, ništarija, kukavica, pokvarenjak’, a za mlađe nešto između lijencine, veseljaka i slaboumnika.

²¹ U suvremenom njem. riječ je zastarjela, ali se može koristiti u prezirnom značenju „izvanbračno dijete“. Rnvnj. *bankart*, srvnj. *banchart* označavale su dijete začeto na klupi za spavanje sluškinje, a ne u ložnici kućedomaćina (Duden-HW 1963: 48).

²² „Odgovaraajuća imenica *Fremde*, srvnj. *vrem(e)de* imala je značenje ‘udaljenost, razdvojenost, neprijateljstvo; tuda zemlja’ (Duden-HW 1963: 184). R. *fremt* (Klaic 454: putovanje mladoga, tek izučenoga kalfе u druga mjesta da bi stekao iskustva i prakse)” (Piškorec 2001: 239).

wandern > v'ondratj, v'andravec, v'andrafska (PO, ŠT), *l'ondratj, l'andravec, l'andrafska* (PR), *l'indrati, l'indravec, l'indrafska* (D. Mihaljevec)²³

Leksem *v'andravec* nekada je značio mladog šegrtu koji je putovao od gazde do gazde učeći zanat. Oni ljeniji i nesposobniji ostajali su lutalice i prosjaci cijelog života. Danas više nema lutajućih šegrti i *v'andravec* za ispitanike znači ne-poslušno dijete ili mlađu osobu koja lagodno živi: *T''e v'andravec s'am x'oda ūk'olj, a n'išt n'eće d'elati.* ‘Samo hoda okolo i neće ništa raditi.’

5.2.2.5. Amelioracija bez suženja i proširenja značenja

sofort > c'ofdūlt (PR) / *c'afūrt* (PO, ŠT)

Taj se zapovjedni oblik danas također koristi samo u komunikaciji s djecom, i to za blago tjeranje ili požurivanje djece, što se zapravo približava tepanju: *C'o-fūlt d'imū! D'ost se se igr'alj.* ‘Odmah idite kući! Dosta se igrali!’ Nekada se taj zapovjedni oblik upotrebljavao i za strože zapovijedi, i to ne samo u komunikaciji s djecom.

zanken > c'enkatj se

Kod starijih ispitanika taj glagol ima značenje ‘svađati se’. Kod mlađih ispitanika iz Preloga ameliorirao je značenje prema vrlo blagoj prepirci, najčešće među djecom. Zanimljivo je da dolazi do homonizacije s glagolom *c'enkatj se* ‘cjenkati se’ pa se ta dva značenja vrlo često isprepliću u stvarnom kontekstu: *T'q d'ęca se st'qlnū c'enkajū.* ‘Ta se djeca stalno prepiru’ / *T''e dv'q br'aṭi se st'qlnū c'enkajū k'olj herb'ije.* ‘Ta dva brata stalno se prepiru / cjenkaju oko nasljedstva.’

5.2.2.6. Suženje značenja bez derogacije ili amelioracije

luft > l'uft (PR, PO) / *l'ufit* (ŠT)

Zanimljiv je odnos tih germanizama s hrvatskim riječima u kojima je korijen zrak. Imenica *zr'ok* već je potpuno istisnula iz upotrebe germanizam *l'uft* u značenju onog što udišemo. Bolesnik nikad neće reći *N'ěmam l'ufit;* već *N'ěmam zr'oka,* ili *Zr'oka ga n'e, 'otprite vr'otę.* No imenica *l'uft* suzila je svoje značenje i još je većina govornika upotrebljava u značenju ‘slobodan prostor’: *X'iža je na l'ufit.* ‘Kuća je na čistini.’; *Išće 'imam l'ufita ka k'upim i n'ovuga tr'aktura.* ‘Imam mogućnost kupiti i novi traktor.’ Da su replike modela Luft kod govornika MD bile više u upotrebi od hrvatske riječi *zr'ok*, svjedoči i činjenica da je od germanizma razvijena i bogata tvorba riječi: *l'uftati se* ‘prozračivati se; ljenčariti’, *z'l'uftati se* ‘prozračiti se’, *pre'l'uftati* ‘u dovoljnoj mjeri prozračiti’, *ūdl'l'uftati se* ‘prozračiti se od nekog neugodnog mirisa’, *l'ufitnū* ‘prozračno’. Jos i danas će rijetko koji govornik MD upotrijebiti glagole *prozračivati* i *prozračiti*.

²³ U DDS, skupini kojoj pripada i govor D. Mihaljevca, pravilo je da / prelazi u / ispred prednjih samoglasnika.

Schweis > šv'ic, šv'icati, zašv'icati, prešv'icati

Replike od modela *Schveis* suzile su svoje značenje prema znojenju zbog bolesti: *Šv'ic me pr'ijal 'unda je vrūč'ina p'ola.* ‘Kad sam se oznojio, temperatura je pala.’; *'Idj v p'osteđū ka zašv'icaš.* ‘Idi u krevet da se preznojiš.’ *D'obrū šv'icam pak mị v'e b'o b'ole.* ‘Dobro se znojim pa mi je sada bolje.’ U značenju znoja od teškog napornog rada ili vrućine, hrvatski leksem *zn'oj* potisnuo je germanizam *šv'ic:* *S'ę me zn'oj t'ira k'ak f'ejst d"ēlam.* ‘Oblijeva me znoj od naporna rada.’. Najstariji ispitanici ne upotrebljavaju glagol oznojiti se već frazem *b'itj m'oker.* *V'ęs sam m'oker k'ak f'ejst d"ēlam.* ‘Sav sam mokar od naporna posla.’

strapazieren > štrapac"erati, duštrapac"erati, štrap'ac

Kod starijih ispitanika glagol *štrapac"erati* prijelazan je i znači ‘izmoriti, izmučiti radom’ (*V N'ęmački įx štrapac"eraję c"ēli d"ęn.* ‘U Njemačkoj ih kinje radom cijeli dan.’). Kod mlađih ispitanika u Podturnu taj glagol nije prijelazan i suzio je svoje značenje na ‘mukotrpno putovati prema nekom cilju, najčešće pješačiti’: *Z'utra būmę štrapac"eraję v g'ęje.* ‘Sutra ćemo mukotrpno pješačiti u šumicu.’ *K'omaj sam duštrapac"erala d'imę.* ‘Jedva sam se dovukla kući.’ I glagolska je imenica *štrap'ac* analogijom prema glagolu suzila svoje značenje: *B'omę m'ēli štrap'aca dū st'anjece pię 'ovięmę sn'ęgę.* ‘Imat ćemo mukotrpno pješačenje do stanice po ovom snijegu.’

Stück > št'uk

Samo je od najstarijih ispitanika potvrđeno značenje ‘nadodani dio’: *C"ēluga št'uka senyk'ōše je 'išće d'obil' ud s'oseda za spr'ovjatę.* ‘Još je dobio i cijeli komad sjenokoše za spremanje sijena.’ Rijetki je ispitanici upotrebljavaju u značenju ‘komad’: *Dv'ę št'uke sal'ame je p'ojet.* ‘Pojeo je dva komada salame.’ (većina u tom značenju upotrebljava hungarizam *f'alat*). U Orehovici i Prelogu potvrđeno je suženo značenje na ‘dio sela koje je malo izdvojeno, vjerojatno kasnije naseljeno’: *V št'ukę si d"ēla x'iżę.* Ovdje se postavlja pitanje je li riječ o toponimu, no budući da je potvrđen u 2 mjesta, vjerojatno se može govoriti o apelativu. Replike od modela *stück* dio su aktivnog leksika svih ispitanika: *št'ukati, pydštuk'qvatę* ‘nadodavati’, *pydš'tukati, nadušt'ukati* ‘nadodati’, *naduštuk'qvatę* ‘nadodavati na već dodani dio’.

5.2.2.7. Proširenje značenja bez derogacije ili amelioracije*fest > f'ejst*

Njemački pridjev i prilog adaptirao se u MD također kao i pridjev i prilog. Od značenja ‘čvrst, tvrd’ iz modela značenje indeklinabilnog pridjeva proširilo se na ‘poželjan’ (*F'ejst p'ucę 'ima.*), ‘privlačan’ (*T'ę je f'ejst ž'ęna.*), ‘jače tjelesne građe’ (*Pr'ęveč s'ęfjst. M'oral bi zmrš'avetj.* ‘Predebeo si. Morao bi smršavjeti.’) i ‘kvalitetan’ (*F'ejst s'ę je 'alta k'upił.*). Značenje replike koja je prilog proširila je značenje na ‘mnogo’: *F'ejst se vuć'ići. F'ejst sl'užići.* ‘Mnogo zarađuje.’

gleichen > gl'ixati, zgl'ixati

U terminologiji građevinskih radnika značenje je te replike 'ravnati'. Kod mlađih govornika u Štrigovi značenje se proširilo na 'pokušavati izaći na kraj s novčanim poteškoćama': *K'omaj gl'ixamū z m'ęseca v m'ęsec.*

nieten > zan'itati

Taj je glagol od temeljno značenje 'učvrstiti nešto zakivanjem' proširio značenje na 'prevariti': *P'azj ka te n'adū zan'itali!* 'Pazi da te ne prevare!' (Prelog).

schwärzen > žv'ercati, žv'erckati

Od modela *schwärzen* u svim su punktovima potvrđene replike sa značenjima povezanima s prljanjem čadom i istrošenim motornim uljem. U Prelogu je došlo do proširenja značenja povezanim sa zvukom vode u obuci kad ona promoći: *S'ę mi c'ipeļi žv'ercajū k'ak d"ęšć 'ide.* 'Sve su mi cipele promočile od jake kiše.'; *Žv'ercajū tị c'ipeļi!* 'Z'uj sị ix! Vjerojatno je to asocijacija na zvuk strojnog ulja u obilno podmazanom mehaničkom sklopu.

Reifen > r'ajf

Najstariji ispitanici potvrdili su samo značenje 'kolut za držanje kose'. Većina mlađih ispitanika u Prelogu tu imenicu upotrebljava u značenju 'tragovi na koži od prejake gume na čarapama ili donjem rublju' *S'ę r'ajfe 'imam na nug'oj ıd št'omfaj.* 'Imam crvene pruge na nogama od čarapa.'

Reitschule > r'ajčūga

Nekada su govornici ispitanih govora *r'ajčūgūm* nazivali vježbanje jahanja u austrougarskoj vojsci. U Podturnu danas taj leksem znači 'vika, galama ili me-tež koji potječu od velikog broja djece koja se igraju vani': *K'akvū sū r'ajčūgū zd'igla t'q d'ęca!*

5.2.3. Neki primjeri zanimljivijih starijih sekundarnih semantičkih adaptacija

Bund > p'untati, sp'untati (se)

U istraženim govorima značenje tih glagola znatno je promijenjeno u odnosu na značenja potvrđena u literaturi koja se kreću u pravcu bunjenja ili spremnosti na bunu. U MD *p'untati* znači 'navesti nekoga da odustane': *Št'q vas je sp'untal ka ste n"ę d'ošli?* 'Tko vas je odgovorio od dolaska.', *D'ęčkū se sp'untal.* 'Momak je odustao od ženidbe.' Zanimljiv je i frazem *Vr"ęme se p'unta.* 'Vrijeme se kvari.'

extra > 'ekstra (ŠT) – 'ekster (ekstra) (PR, PO)

Ovaj je latinizam najvjerojatnije u MD došao preko njemačkog kao jezika posrednika. Adaptirao se u značenju 'odvojen – o stanovanju': *'Onj sū 'ekster ıd st'qrič.*

Gebäude > b'qjta, p'ajtljn

I kod najstarijih ispitanika kod replike *b'qjta* zabilježeno je značenje ‘starija kućica u lošem stanju’, što je derogacija u odnosu na značenje iz modela. Najvjerojatnije je do tog derogiranog značenja došlo još u vrijeme primarne semantičke adaptacije.

U Donjem Vidovcu potvrđena je i replika *p'ajtljn* sa značenjem ‘mlin’.

Gewicht > gv'ixt, g'ift, gift'enj

Taj je model imao zanimljive adaptacije u svim ispitanim punktovima. Različitim fonološkim adaptacijama dala je 2 različite replike. Prva je *gv'ixt* s nultom semantičkom ekstenzijom: ‘uteg na vazi’. Druga je replika *g'ift* sa značenjem ‘magnet’, a povezan je sa značenjem težine. Postoji i homonimna replika *g'ift* ‘otrov’ od modela *Gift*, a do homonimizacije je došlo zbog gubitka *v* i prijelaza suglasničke skupine *xt* u *ft* što je vrlo često u MD. U Prelugu je potvrđen i izraz *gift'ena z'emļa* što znači vlažnu zemlju u proljeće po kojoj je još teško hodati, kao da nešto vuče noge u zemlju: dakle nešto poput magneta.

Kachel > k'qxliča

Model *Kachel* svoje je značenje ‘glinena posuda’²⁴ u MD adaptirao u ‘noćna posuda’. Daljnji pravac derogacije te imenice vidimo u frazemu *b'itj ūš'išan na k'qxličū* ‘biti ošišan do do kože’.

Opfer > 'ofri (pl.t.), 'ofer

Zabilježene su 2 replike modela *Opfer*. Jedna je pluralia tantum u značenju ‘neprilike, poteškoće’: *M'ela je v'elke 'ofre z n'im*. ‘Imala je velike poteškoće s njim.’; *B'omu m'ēli 'ofre z Braz'ilci*. (PR, PO, ŠT). Druga replika ima značenje ‘jastuk na kojem je mlada djevojka obučena u bijelo nosila cvijeće na pogrebu mlađoj osobi koja nije u braku’: *Dūk je k'umuf J'ožek xm'rīl, m'ēne sū v b"elū bl"ēklī ī n'esla sam 'ofra*. ‘Kad je umro kumov sin Jožek, obukli su me u bijelo i nosila sam jastuk sa cvijećem.’ (PR, PO).

štelen > št'ixati, št'oxati

Od modela štelen nastao je poveći broj replika. Glagol *št'ixati* ima dva značenja: 1. ‘duboko kopati i prevrtati zemlju’ 2. ‘uzimati slabiju kartu jačom’. Od prvog značenja glagola *št'ixati* prefiksalmom tvorbom nastali su i drugi glagoli: *pušt'ixati* ‘mjestimično duboko prekopati zemlju, *našt'ixati / zašt'ixati* ‘završiti duboko prekopavanje zemlje’. U kartaškoj terminologiji poznat je termin *štix'ok / štix'ača* ‘uspjeti osvojiti sve protivnikove karte’. *Štix'ača* još znači i ‘lopata za duboko prekopavanje i prevrtanje zemlje’.

²⁴ Srnj. *kachell(e)*, stvnj. *chachala* ‘zemljani lonac; zemljana posuda’. Od srnj. razdoblja počelo se razvijati današnje značenje ‘kalj. pečnjak. pocakljena pločica od pečene gline’ (Duden-HW 1963: 300).

Prijevojem *e > o* nastao je glagol *št'oxati / pištuqx'qvati* ‘duguljastim predmetom pokušavati izgurati nešto što se nalazi u nedostupnom prostoru’: *Pušt'oxaj s m'etlūm p'eneza k'aj je 'opal pūd p'osteļū*. ‘Pronađi metlom kovanicu koja je pala pod postelju.’

Zottel > c'ota, c'otavi / c'otasti

Značenje replika primarno je vezano uz raskuštranost i čupavost: *c'otavi p'es* ‘pas raskuštrane dlake’. Sekundarno je nastala imenica *c'ota* što znači prljavu, ne-urednu, raskuštranu i loše obučenu osobu, i to isključivo žensku.

6. Zaključak

Korpus zabilježenih germanizama u međimurskom dijalektu vrlo je opsežan (oko 1200 replika), no njihov je stvaran broj i veći jer je teško zabilježiti sve ne-izravne izvedenice kojih je velik broj zbog toga što su se germanizmi dobro uklopili u tvorbeni sustav. U adaptaciji samoglasnika iz njemačkih modela u replikama vidljiva je tendencija da se dugi samoglasnici transfonemiziraju u duge, a kratki u kratke, no izuzetaka je mnogo zbog gubitka opreke po kvantiteti i modulaciji u međimurskom dijalektu. Osobine bavarskog konsonantizma vrlo su izražene u zabilježenim replikama. U morfološkoj prilagodbi njemačkih modela ističe se sufiks *-lin / -lin*. Većina imenica modela koja završava nastavkom *-e*, odnosno glasom [ə], adaptirane su u E-deklinaciju. Poveći je broj pridjeva koji se ne dekliniraju i oni su jedini primjeri neadaptiranih replika. Varijacije replika u različitim punktovima međimurskog dijalekta s obzirom na plan izraza brojne su ponajprije zbog fonoloških raznolikosti istraživanih govora, ali i tvorbene sinonimije kod supsticije završetaka njemačkih riječi modela hrvatskim sufiksima. Varijacije na planu sadržaja nisu tako brojne, a tiču se suvremenijih sekundarnih semantičkih adaptacija. Od brojnih semantičkih područja kojima pripadaju zabilježeni germanizmi posebice se ističe velik broj tehničkih izraza vezanih uz najrazličitije obrte te velik broj izraza vezanih uz ljudske osobine. Germanizmi kod kojih nije provedena suvremena semantička adaptacija, a u međimurskom dijalektu imaju odgovarajuće hrvatske ekvivalente, u velikom broju nestaju iz aktivnog leksika. Kod nekih je germanizama došlo do suženja ili proširenja značenja koje im još neko vrijeme omogućuju da budu dio aktivnog leksika. U najvećem se broju takvih slučajeva radi o derogaciji. Nestaju i oni germanizmi koji označuju denotate koji nestaju iz suvremenog života. U usporedbi s hungarizmima i dobrim dijelom arhaičnijeg kajkavskog leksika slavenskoga podrijetla, relativno je velik broj germanizama dio aktivnog leksika i najmlađih govornika međimurskog dijalekta.

Literatura

A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára. 1–3. kötet. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1967–1976.

Bayerisch-österreichisches Wörterbuch. Wien: Österr. Akademie d. Wissenschaften, 1986.

- BLAŽEKA 2001a = BLAŽEKA Đ. Model za studentsko istraživanje kajkavskih govora na Višokoj učiteljskoj školi u Čakovcu. In: *Učitelj*. Čakovec, 2001. 26–31.
- BLAŽEKA 2001b = BLAŽEKA Đ. Germanizmi u međimurskim govorima. In: *Riječ*. Rijeka, 2001. 7–16.
- BLAŽEKA 2004 = BLAŽEKA Đ. *Govori Međimurja*. Doktorski rad u rukopisu. Zagreb: Filozofski fakultet u Zagrebu, 2004.
- BLAŽEKA 2006 = BLAŽEKA Đ. Hungariani u govoru Goričana. *Suvremena lingvistika* 32 (2006): 1–27.
- DRAGIČEVIĆ 2005 = DRAGIČEVIĆ D. Hrvatski u dodiru s mađarskim jezikom. In: SOČANEC Lelija et al. (red.) *Hrvatski jezik u dodiru s europskim jezicima – prilagodba posuđenica*. Zagreb, 2005. 85–114.
- Duden-HW 1963 = *Duden-Aussprachwörterbuch*. Bearb. von Günther Drosdowski, Paul Grebe. 6 Bde. Mannheim–Wien–Zürich: Bibliographisches Institut, 1963.
- FILIPović 1986 = FILIPović R. *Teorija jezika u kontaktu. Uvod u lingvistiku jezičnih dodira*. Zagreb: JAZU, 1986.
- HORNUNG-SWOSSIL 1998 = HORNUNG M., SWOSSIL L. *Wörterbuch der Wiener Mundart*. Wien: ÖBV Pädagogischer Verlag, 1998.
- HURM 1989 = HURM A. *Njemačko-hrvatski ili srpski rječnik*. Zagreb: Školska knjiga, 1989.
- JAKIĆ-HURM 1987 = JAKIĆ B., HURM A. *Hrvatsko ili srpsko-njemački rječnik*. Zagreb, 1987.
- IVŠIĆ 1936 = IVŠIĆ S. Jezik Hrvata kajkavaca. *Ljetopis JAZU XLVIII*. Zagreb, 1936. [U ovom radu korišten je pretisak koji je 1996. objavila Matica hrvatska u Zaprešiću.]
- KLAJĆ 1989 = KLAJĆ B. *Rječnik stranih riječi*. Zagreb, 1989.
- KLUGE 1975 = KLUGE F. *Etymologisches Wörterbuch Deutsches Sprache*. Berlin – New York: Walter de Gruyter, 1975.
- PiŠKOREC 2001 = PiŠKOREC V. *Germanizmi u podravskom dijalektu*. Doktorski rad u rukopisu. Zagreb: Filozofski fakultet u Zagrebu, 2001.
- PiŠKOREC 2005 = PiŠKOREC V. *Germanizmi u govorima đurđevečke Podravine*. Zagreb, 2005.
- SCHNEEWEIS 1960 = SCHNEEWEIS E. *Deutschen Lehnwörter im serbokroatischen in kulturgeschichtlicher Sicht*. Berlin, 1960.
- SIEBS 1969 = SIEBS T. *Deutsche Aussprache. Reine und gemäßigte Hochlautung mit Aussprachewörterbuch*. Berlin, 1969.
- STRIEDTER-TEMPS 1958 = STRIEDTER-TEMPS H. *Deutsche Lehnwörter im serbokroatischen*. Wiesbaden, 1958.
- ŠTEBIH 2003 = ŠTEBIH B. Adaptacije germanizama u iločkom govoru. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovje* 29. Zagreb, 2003. 293–323.
- WIESINGER 1990 = WEISINGER P. The Central and Southern Bavarian Dialects in Bavaria and Austria. In: Russ Ch. V. J. (ed.) *The Dialects of Modern German: a Linguistic Survey*. London: Routledge, 1990. 439–519.

New subject collections available

Beginning with 2008 Akadémiai Kiadó is offering new, minor and more adaptable collections in Arts & Antiques, Health Sciences, Hungary & Beyond, LEAF (Life, Ecology, Agriculture & Food Science), Linguistics & Literature, and Social Studies with significant pricing discounts. As a new feature subscribers of any collection can pick an additional title from the Picks collection for free; its fee is included in the price of the subscribed pack.

2
0
0

Akadémiai Journals Collection ■ **Linguistics & Literature**

Across Languages and Cultures

Acta Linguistica Hungarica

Studia Slavica

Akadémiai Journals Collection ■ **Picks**

Acta Geodaetica et Geophysica Hungarica

Central European Geology

Nanopages

Pollack Periodica

Studia Scientiarum Mathematicarum Hungarica

Additional details about the prices and conditions can be found at
www.akademiaikiado.hu/collections

AKADÉMIAI KIADÓ

ISTVÁN NYOMÁRKAY, editor-in-chief
Corresponding member of the Hungarian Academy of Sciences and of the Croatian Academy of Sciences and Arts
Member of the Balkans Commission of the Austrian Academy of Sciences
Member of the Comité International des Slavistes
Chairman of the Committee on Modern Philology and of the Committee on Hungarian Linguistics of the Hungarian Academy of Sciences
Vice-president of the Society of Hungarian Linguistics

2
0
0
9

WWW.AKADEMIAI.COM

